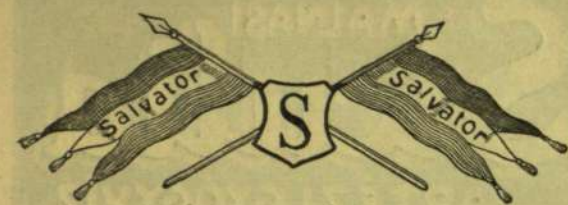
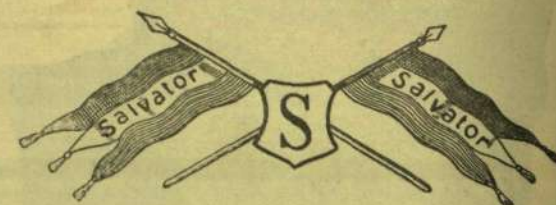

Elsőrendű gyógyviz és diätetikus ital

Vesebajoknál,

a húgyhólyag bántalmainál és köszvénynél,

a cukorbetegségnél,

az emésztési és lélegzési szervek hurutjainál

a Bór és Lithion tartalmu, vastól mentes

SALVATOR-FORRÁS

a continens legelső orvosi szaktekintélyei által kitűnő sikerrel használtatik.

Húgyhajtó hatása.

Kellemes izü.

Vasmentes.

Könnyen emészthető.

Teljesen tiszta.

Állandó összetételü.

Különösen oly egyéneknek ajánlatos, kik
ülő életmódjuk folytán

aranyeres bántalmakban,
hasi vérbőségben, máj és
veseizgalomban vagy húgy-
savas lerakódásokban,
vesehomok és vesekövek

képződésében szenvednek.

Forrásleírások és orvosi bizonyítványok, valamint elismerő
nyilatkozatok betegek köréből díjmentesen állanak rendelkezésre.

„SALVATOR“ kapható minden ásványvizkereskedőnél vagy

SCHULTES ÁGOST

Szinye-Lipóczi Salvator-forrás vállalatnál

Budapest, V. Rudolf-rakpart 8.

12649

Franklin-Társulat nyomdája Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.

10. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

FŐMUNKATÁRS
MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, MÁRCZIUS 8.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ——— 16 korona
Félévre ——— 8 korona
Negyedévre ——— 4 korona.

A „Világkronika“-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott viteldij is eszotolandó.

KISÉRLETEK SÓ ÉS JÉG KEVERÉKÉBEN.

FIZIKUS LEÁNYOK.

KÉTSÉGTelen, ha nagyon el talál szaporodni az emberiség (minthogy a földgömb nem tágható), ha nagyon megfog az élelem, bekövetkezik egy napon, eltűnnek nemcsak a virággal beültetett szántóföldek a Rivierán, Hollandiában, hanem még talán a házaink melletti rózsás-kertek is.

Természetesen nem úgy lesz végük, hogy talán a rózsák nem teremnének meg azontúl, vagy fölkerelkednének és hasznos hajtó kukorica-szárazkává változnának (a hogy azt majd alább látni fogjuk egy átvitt értelemben való rózsafajnál). Az igazi rózsák azt nem teszik. A rózsák tudják, hogy ő nekik csak szépeknek kell lenni és illatozni. Egyéb dolguk és rendeltetésük nincs. Ha tehát egyszer mégis el fognának tűnni, ennek oka az élelmiszerek akkora hiánya lehet, hogy minden talpalatnyi földet törvény rendel el hasznos élelmi növényekkel elültetni.

Igen, a hogy elfoglalta az éhes és kapzsi ember az erdőket a bölényektől, a folyamokat a halaktól, a mocsarakat a békáktól, hát bizony elveszi a földet is a virágok alól.

De egyelőre még nincs annyira. A kényszer még nem olyan erős. Most még csak ott tart, hogy miután már a neki hasznát nem hajtó állatokat nagyrészt elpusztította, a saját faja közt tart egy kis razzitát. Olyan viszonyokat teremtett, melyek az emberi nem poetikus részét, a kedves kis harmatos backfisch-leányokat, kik a sarlóra gyöngék, a kik szerelemre, gyönyörűségre vannak teremtve s arra, hogy a berkeikből immár kiszoruló csalogányt hallgassák (s nem a bölcsészeti tanfolyamot, vagy a fizikát), a kiknek a számára nyílnak a majdan elpusztítandó virágok, hogy a hajukban vagy a keblükön elhervadjanak, sivar férfui pályák igájába hajtják, mintha báránnyal akarnának vontatni nehézkes társzekeret, kátyús, hepehupás utakon.

Lehangoló dolog biz ez, de meg kell vele alkudni, mert így van, nem lehet rajta változtatni. A régi jó magyar társadalom megváltozott, a középosztály elszegényedett. A kisasszonyoknak is szükséges valami kenyérkereseti pálya után látni. A telefon, a posta, a távirat, a tanítás, a hol elhelyezhetők, már nem mutatkozik elegendőnek. A magasabb

Kérdni Erzi és Izák Ilona fölveteli.

VIZET FORRÁSNAL: 1. LÉGÜRES TÉRBEN 2., AZ EDÉNYBE ZÁRT GÖZÖK NYOMÁSA ALATT.

A BUDAPESTI ÁLLAMI LEÁNYGIMNÁZIUM FIZIKA-ÓRÁIRÓL.

Fénykép-másolatok készítése.

A BUDAPESTI ÁLLAMI LEÁNYISKOLA FIZIKA-ÓRÁIRÓL.

pályákat is meg kell előtűtük nyitni. Lesznek ezentúl doktorok, mérnökök, fizikusok és Isten tudja mi minden, de talán az se nyújt megélhetést mindnyájának, holott azelőtt csak egy volt, a mi a modern erkölcsökben elpusztult, egy menhely volt, de az mindnyájuk számára elég tágnak bizonyult. Ez volt a *rokon szeretet*. Ha valahol szegény úri leány akadt, a ki kenyér nélkül maradt, azon kapva-kaptak a rokonok. Nem az volt hajdan a legfényesebb háztartás, a hol sok lakáj volt, a hol fényes ezüstnemű, vagy drága sèvres porcellán volt az asztalon, hanem a hol a legtöbb szegény rokon ült körül az asztalt.

A régi patriarchalis élet elmúltával szükségképpen be kellett következnie, hogy a nők is fölkeressék a lateiner pályákat. Mindenki elfogadja ezt, de csak busongva, mint szomorú következményt, s nem újjongással, mint a feministák, kik ebben a női nem előhaladását hirdetik diadalmasan ragyogó arccsal.

— Immár egyenlők vagyunk a férfakkal. Csak még a szoknya választ el.

A szoknyát az excentrikusabbak mintegy szolgáltatási szimbólumnak tekintik. A szép kis szoknyát, melynek zizegésében, suhogásában, redőiben, hullámaiban annyi báj, annyi varázs, kellem és rejtélyes van, mint egy ismeretlen szövegű melódiában.

Szívesen ismerjük el, hogy a nőkben többé-kevésbé megvannak azok a tehetségek, melyek a férfiakban, és alkalmasint épen olyan fogas ügyvédek lennének (mert tudnak felelni), a diplomáciában pedig ritkának párjukat, (mert ravaszabbak és simábbak), a doktorságot is jól vihetnék (mert az ápolásban gyöngédebbek).

Különbben pedig mi se zsörtölődünk, se a gimnázium ellen, se a mostoha sors ellen, se a feminista divat ellen, mely idehajtja őket, annál kevésbé a takaros diákok ellen, — mert ezekből a képekből mi se tudunk ám meg mindent.

M—th.

De ha bizonyos kedvetlen, sőt borongós hangulatban tárgyaljuk is a női emancipáció fokozatos haladását (ámbar nem a saját léptei ezek, a Nyomorúság taszítja előre), mégis ha ott járnak valahol a leánygimnázium folyosóján és azt hallanánk, hogy bent valamelyik tanteremben most a fizikát hallgatják a diáklissasszonyok, — sapristi, ez érdekes, — nehéz volna megállni, ha senki se látná, hogy be ne kukucskáljunk az ablakon.

Pedig ugyancsak csunya szokás. Ettől akarjuk megkímélni az olvasót, midőn egy pár jelenetet közlünk a fizikai órákból. Kedvesebbnél-kedvesebb csoportok tárulnak elé, de bár tudjuk, hogy miről van szó, az első pillanatban mégis megzavarunk a csinos leányarcok. Szinte nehéz elhinni, hogy tanteremben vagyunk. Ott, a hol a fejeeskék nagy figyelmesen hajolnak az asztal fölé, úgy rémlik nagyban és egészben, hogy *ólmot öntenek* s kíváncsian lesik az ábrázoló backfischok, hogy milyen völegényalakok fognak belőle kialakulni. Csak ha nagy részletesen nézzük meg, vesszük észre a göreket és lombikokat, minélfogva kiviláglik, hogy a másik kép se valami rozsolis-főzés vagy befőtt-csinálás, hanem a vegyi szerek tudományos titkainak fürkészése. Tudományos titkok! Oh Istenem, milyen elhibázott ósvény! Mikor rózsaszín titkok és misztériumok is vannak a mindenségben, e kedves kis backfischek számára! Vegytan! Vegytan! Bohóság, hej, bohóság. Hiszen van ennél az önk számára, kisasszonyok, egy külön vegytan is, a mit Zilahi Ágnes néni írt, hogy végy ennyi lat czukrot, annyi meg annyi lat lisztet, habard fel egy messzely tejfölben, üss bele három tojás-sárgáját és a többi, meg a többi...

Verőfényes, csinos kis képek, de mégis néma. A szoknyás diákok belső élete még föl nem fedezett terület. Erről szeretnénk valamit tudni. Vajon olyanok-e ők is, mint mi voltunk diákkorunkban? Szoktak-e birkózni az óráközökben? S melyik közülök a főkolompós? Vásottak-e? Van-e, a ki a tanárnak besúgja, ha valamelyik valami szabályellenes dolgot követ el? «Spion»-nak hívják-e ezt ők is és megvetik-e, a hogy mi megvetettük? Irnak-e szerelmes verseket a fiúkhöz, mint mi irdogáltunk a fizikai előadások alatt a leányokhoz? Befaragják-e a padokba az ideáljait kedőbetűt? Beszélnek-e csunyákat egymás közt? Összehordanak-e minden sikamlós adomát és történetet a városból, a hogy mi összehordtunk, hogy aztán mindenki mindenben föl legyen világosítva?

Mindezt nem mondják el a képek. Lehet, hogy nem úgy van, a gyöngédebb nem szemérrre, finomabb érzésvilága ellenáll a gimnáziumi atmoszférának s hogy abból a himporból, mely a szűz homlokok körül úgyszólván glóriát fon, nem kopik el annyi se, mint a mennyi krétát kopatnak. De viszont lehet az is, hogy a gimnázium levegője olyan, mint a karlsbadi «Sprudel» vize, a mit abba belevetnek, legyen az rozsmaringlevél, gyufaskatulya vagy ezernagybolyag, azt mind egyforma köréteg vonja be lassan-lassan... A mi pedig nem volna jó, mert egy leányban az a legértékesebb tulajdon, hogy ő még nem tud mindent.

Különbben pedig mi se zsörtölődünk, se a gimnázium ellen, se a mostoha sors ellen, se a feminista divat ellen, mely idehajtja őket, annál kevésbé a takaros diákok ellen, — mert ezekből a képekből mi se tudunk ám meg mindent.

A HALÁL LOVAI.

Holdvilágos fehér uton,
Mikor az égi pásztorok
Kergetik felhő-nyájokat,
Patkótalanul felénk, felénk
Ügetnek a halál-lovak.

Nesztelen, gyilkos paripák
S árnyék-lovakok hátukon,
Bús néma árnyék-lovakok.

A Hold is fél és elbukik,
Ha jönnek a fehér uton.

Honnan jönnek, ki tudja azt?
Az egész világ szendereg:
Kengyelt oldnak, megállanak.
Mindig van szabad paripa
S mindig van gazdátlan nyereg.

S a ki előtt megállanak,
Elsápad és nyeregbe száll —
S fehér úton nyargal vele
Holdvilágos éjteleken
Új utasokért a Halál.

Ady Endre.

TESTAMENTOM.

Mesék és álmok erdejébe
Ne tévedjete, emberek,
Vigyázzatok, kemény a végzet
És odavesz a lelketek!

Ne hallgassatok muzsikára,
Mely a szív mélyén hegedül,
Jobb a siket, vásári lármája,
Ó ne járjatok egyedül!

Mesék és álmok erdejébe,
Lássátok, én is ott vagyok,
És érzem, rám les már a végem,
Meghalnak a hazug dalok.

Nem hallgattam a többiekre,
Kik járt utakon lejtettek,
Szerelmes voltam a szívembe,
Mely dalos, kősa és beteg.

És lássátok, én, bűnös vándor!
Nem bánom, meg se siratom,
Hogy elpártoltam a világtól,
Másé a lelkem, a dalom.

Csak az fáj, ha majd út az óra,
Ha jó az a nagy pillanat,
Hogy félbeszakad majd egy nótá
Az álomszemfedő alatt.

Juhász Gyula.

SZÍNEK ODAKINT.

Irtá Bárony István.

Ha valaki azt kérdezné tőlem: mit tartok a legnagyobb csapásnak, olyan szerencsétlenségnek, sőt boldogtalanságnak, a mit nem bírnék elviselni; a mi nélkül az életet se valánám többé igazi életnek, magamra nézve értékesnek; ellenkezőleg, elviselhetetlennek tartanám; gondolkodás nélkül azt felelném: a *vakdság*.

Pedig mondják, — sok tudós ember írt róla, — hogy a vakok lelki világa csodálatosan érdekes és gyönyörű tud lenni; olyan, a mi kárpótolja őket sok mindenért, a miben — látás híján, — sohasem lehet részök.

A vak ember zenei érzéke például a legtöbb esetben rendkívül fejlett, vagy legalább is fejlődésre alkalmas. A hogy a vak a zene élvezésébe beleolvad, az hasonlatos a túlviláginak hirdetett üdvösséghez. A vak a zenei hangok hallatára még olyasvalamit is tud érezni, a mi közel rokonságban van a színérzéssel; a zinek szerint való megkülönböztetés erejével. Aztán a vak embernek a tapintása is mesés; rendes látó ember előtt szinte megfoghatatlan. Olyan a vak ember tapintó érzéke, mint a szárnyas-egéré, a melynek barbár kísérletezők kiszúrák a szemét s aztán eleresztik olyan szobában, a melyben keresztül-kasul kifeszített zsinetek és hurok labirintje van. A szárnyas-egér röpköd ide-oda, a nélkül, hogy csak egyszer is beleütnék valamelyik ilyen akadályba. A vak ember is megyen az utcán, kísérő nélkül, és megéri a fordulót, azt a pontot, a hol le kell lépnie a gyalogjáróról a szekérútra, érzi a villamosvasút oszlopait, a hol tudniillik felső vezeték van; érzi, ha valaki moz-

dulatlanul ácsorog előtte és ezzel elzárja az ő egyenes útját. Igaz, hogy ennyire csak a vakon született ember érzékeny, a kire már eszmélése első percétől kezdve, vagy azután nemsokára, örök éjszaka borult. De hogy a látás hiánya jobban kifejleszti az érzéket, azt azokon is tapasztaljuk, a kik később vesztették el a szemök világát. Idővel, néha hamarabb, néha később, csodálatosan sokra vihetik abban, hogy látószem nélkül is látnak valahogyan.

Arról folyik már valaminő, talán igen korai elmélkedés, hogy mi lesz velünk (az emberiséggel) akkor, ha elkövetkezik ránk az évezredek során a testi degenerálódásnak, az elfajzott hanyatlásnak az az időszaka, a mikor a szemünk már úgy elromlott, mint a vakandoké. Hisz a szemrontásnak (mondhatnók bátran szemgyilkolásnak is) abban a szünetlen munkájában, a mivel a kultura áldásai súlyos átkot rejtenek számunkra: el kell következni annak az időnek, a mikor ép úgy nem lesz valamirevaló szemünk, a hogyan a testünket sem borítja már az a természetadta szőrmehártya, a mi elkopott, lesorvadt, kiveszett rólunk, mert nem tűrte meg rajtunk a «kultura», a mely által fölslegessé tétetett. Szemre, látásra ugyan mindig lesz szükségünk; csak az a kérdés, mit birunk megmenteni régi szemünkől a késő ezredévek után következő unokáink számára, a kik már csak az agyon-sanyargatott, többé-kevésbé tönkretett látást örökölhetik, melyet a mai ember oly gyakran kap fogyatékosan a születől, a kik az éjjeli munkában és a túlságosan erős villamfény mellett részint megerőltetik s ezzel gyöngítik a szemüket, részint a finomabb látás lehetőségét és erejét ölik ki belőle.

Az indián szeméhez képest mi a civilizált ember szeme; pedig az indiánál is mennyivel jobban lát a párdűz, vagy a sas. A kinek éjjel legfeljebb a hold világát, vagy a csillagok, vagy egy kő, mennyire másképpen edzi a szemét a homályhoz, mint a kinek sötétben egyáltalán véne nem kell mozognia, észrevennie. A pusztai ember olyan sötét éjjel, a mit mi koromsötétnek mondunk: észreveszi a kátyút, a mely az útjában van. A civilizált ember pedig szürkületkor is gyakran küzd úgynevezett farkas-sötétséggel, azaz semmit sem bir megkülönböztetni, a mire mesterséges fény nem esik.

Szemünk tehát az évezredek során átalakul majd valaminő másforma szemmé, a minek az erejét egyelőre a mindenféle szemüvegek tartják meg, később pedig talán még ezeknél is külön találmányok, a melyeket a szükség eszeltek ki a létfontosságával örökké küzdő emberrel.

Sokára lesz, ha lesz is; adná Isten, hogy olyat forduljon időközben a világ, hogy ne legyen szükség a folytonos szemkoptatás legveszedelmesebb fajtáira és mégis megmaradjon a szemünk igazi szemnek. Olyannak, a melylyel a mai ember még elég könnyen észreveheti, megfigyelheti a nagy mindenség felséges szépségeit, a világosságot, a ragyogást, a fényfokozatokat s ezek keretében a színeket; azokat a gyönyörűségesen egybeolvadó színeket, a melyek a szívárvány remekbe készült hét színsávjának a milliónyi árnyalatából származnak, belefoglalnak a szintelenség szülőttét, a feketét, és a színek összeségének a keveredését: a tiszta fehéret.

A mindenség igazi szépségét a látó ember számára a színek teszik, a melyek a vonalakat és a foltokat megelevenítik. A tökéletes és teljes egysínűség, ha elképzelhető volna, megszüntetné az emberi látás észrevevő erejét; mert abból nem emelkednék, nem domborodnék ki semmi sem, csupán csak egybefolyna és láthatatlanná válnék. Épen úgy, a hogy a koromsötétség is elföld mindent, mert semmit sem enged észrevenni. Próbáljon valaki ad absurdum képet festeni, teljesen egyazon színű és árnyalatú zölddel. Legyen a képen minden zöld, teljesen egyformán zöld és akkor kiszűl, hogy nincsen kép, mert a vászon, a mit azazal az egy színnel tele mázoltunk, semmit sem birunk megkülönböztetni. Ehhez legalább is az kellene, hogy valami vonaljelzéssel határoljuk az egyes alakokat, a miket «festettünk». De ha csak egy ilyen vonalat is észrevehetnék a nagy összefolyásban, az már színbeli

eltérést, tehát egy másik szín érvényesülését jelentené. A vonalnak az alapszíntől megkülönböztethető élésebb vagy tömpább árnyalata lenne segítségünkre abban, hogy a rajzolt — és nem festett — alakot mégis lássuk. Ha pedig az egyenkint festett alakok feltöltését keresnők, azt is csak akkor vehetnők észre, ha az ilyen felt valamiképpen más színű volna, mint a többi festés. Bolond kísérlet volna biz ez, de a bizonyítás sikerülne vele; annak a bizonyítása, hogy a színek változata és skálája teszi lehetségessé számunkra a látásbeli észrevest és megértést. Ezt a nagy természetben a hófehér bizonyítja, mert csakis ez az egyetlen szín borít el mindent teljesen egyformán, télen, havas tájon. De még ott is van finom árnyalatok, a melyek részint a hó egyenetlen elhelyezkedéséből származnak, mint a hol hófúvások teszik a hóvégtelenséget helyenként mintázottá, tehát egymástól eltérővé; részint a fényhatásokból erednek, a mennyiben nemcsak a napsütötte pontok változnak s változhatnak, hanem a terület geográfiai képe is más és más a kiemelkedések és lejtők változatában, a mik szintén nagy befolyással vannak arra, hogy a fényhatások hogyan jelentkezzenek rajtuk. Ennélfogva csakis teljesen egyforma napfényben, esetleg borultban és csakis teljesen sík területen tételezhetnénk fel olyan egyforma hófehéret, a miben aztán minden összefolyik; pedig még itt is segít a gyakorlati látásnak a hóval borított, mozdulatlan tárgyak kidomborodása és főképpen kiemelkedése, ha az égboltozathoz rajzoldódik belé az alakok, mint például a hólepte kazal vagy domb alakja, a mely épen ilyen tisztaságával válik el az égboltozatnak ismét fehéret sohasem mutató színétől.

Hogy a színek istentől való harmoniájában mi tessék a szemünknek legjobban, akár mint egyes szín, akár mint összhangzatosan kevert tarkaság: az lehet izlés és egyéniség, sőt vérmérséklet dolga. A finomult izlés a nagyon rikitó nem szokta szeretni; de viszont a vidám lelkület és az úgynevezett «temperamentum», (a mit jelző nélkül rendesen élénkeknél gondolunk), fázik a szürke és általában a komor «tónusoktól».

A természeti szépségeikért rajongó szemnek tökéletesen mindegy alapszínben vére, hogy időszakilag mi kerül eléje odakint a színek skálájából és vegyületeiből. Olyan szép tud lenni valamennyi, hogy egészen bizonyosan megtalálja benne azt, a mi elbűvöl, magával ragadja, lelkesíti, hangulatokat kelt benne, gyönyörködteti a megittasodásig; sőt — költővé teszi.

Hogy mindegyikbe szerelmes lehessen, arra van egy föltétlen erejt talizmánom. Az a tudat, hogy egyik sem állandó; tehát ha betel-ném is vele, okvetlenül elérkezik számomra a változásban való enyhülés és új öröm. Aztán még valami: az, hogy mindig más az, a mit a felületes szemlélet ugyan annak tart, ha újra ismétlődik. Én legalább sohasem láttam még kétszer egyformának a világot egyetlen pontján sem; akkor sem, ha ragyogó napsütésben láttam; — akkor sem, ha szakadó eső esett elborult az egész égboltozat. — Csak jól ki kell nyitnunk a szemünket és felséges, érdekes, új meg új változatokat veszünk észre; — hisz a felhős ég sohasem ugyanaz, nem lehet hát ugyanaz az árnyék sem, a mi az úszó felhők alatt születik. — S ha nincs az égen akkora felhő sem, mint a tenyerem, vagy ha az egész égbolt egyetlen szürke felhőlepel, a min nincs rés, sem színeltérés, nem is születik tehát alatta változó, elsőlik játékos árnyék: akkor valószínűleg másképpen fúj a szél, s a fa lombjában a játéka lézen más; — az ég szürkességében más vadlúd csapat vonul más irányban; — és az epizódok ezre változik meg a korábbihoz képest. Mindenekfölött pedig — változom én magam: az érző és gondolkodó ember. — A szívem, a lelkem, az időszaki érzésem, mind másnak láttatja velem a má, mint a tegnapt; vagy legalább is igen könnyen másnak láttatja.

Tegnap talán szomorú volt a melán hallgató táj, a melyre az alkonyat aranypalástja borult; ma pedig a borult közben felhangzó pacirtadal egyszerre megtölt az élet diadalának az érzésével és vidáman érzem a szürkeséget is, a melyet a hatalmas égi tűz bizo-

nyosan eloszlat, mielőtt állandóságával felel-messé válnék.

Összegyűjthetné-e gyarló ember a természetnek azokról a csudáiról alkotott hangulatképeit, a melyek onnan erednek, hogy másnak bizonyul körülötte minden, mint a minőnek rendes meg-ösmérése alapján meg kellett szoknia? Ha például nyár derekán egyszerre a november metsző szelei süvitenek végig a dermedező pusztán, mint azon az augusztus tizenkilen-czedikén, a mely előtt pár nappal még egy-ven fokos afrikai hőségben vadásztam, ugyanott. A nyár felhői mintha mind megzavarodtak volna ott fent a magasságban és egymást fal-tak volna fel vesztett hajlandóságukban; a bog-dán-felhők, a melyek rémítő füstgomolyt mutat-nak, de esőt nem hoznak, roppant felhősárcá-nyok tátott torkába rohantak, mintha vihar kergette volna valamennyit. És se égzengés nem dördült, se villám nem cikázott; csak a késő őszi jajgató siráma tünt be a pus-kám esővébe, ki tudja honnan szabadulván ide, a nyár birodalmába. Sohasem láttam a pusztai óriástölgy zöldjét olyan ijedten el-fakultnak; s a sárga tarlóról, a mi előttem a messzeségbe nyúlt, a tisztesfü halványzöld po-ros levele és temérdek fehér virága mind mintha a föld alá kíváncskozott volna, úgy lapult le a süvítő szél korbácsa előtt. A nyár színe egyszerre mind eltűnt, pedig nyár volt jává-ban; és ennél a vad elváltósnál csak a látó-szem gyönyörének az élvezetét mondhatnám még nagyobbak, mi által az új hangulatokat mohón szívám magamba.

Hát még a múlt év december 21-ike, ott, a tetétlen nagy síkság tőzsomszédságában, a mikor a bojári kertben a kaptáros méhek egyszerre mind megelédek s kiszállottak, része-gen valami csudálatos lehellettől, a mit az ál-modó föld a tavasz érkezésének a hitével sóhajtott ki magából. Valóságos tavasz éreztem magam is, tél közepén, az év legrövidebb napján, a mikor pedig igazság szerint a der-medés a mi világunk törvényes és valóságos ura. Ám a dermedés elbágyadt és felengedett azon a napon; a mezőn egy szál kabátban jártunk, a tarlón vadgalambfalka repdesett; az égről bizsergető langyossággal mosolygott ránk még az alkonyati nap is. Messze, a duna-földvári s a bőskei dombok mögött mintha hegyek nőttek volna; kék felhőkupok voltak azok. A nagy rónaságot bágyadt sárga fűny festette be nyáresti színekkel, korán délután, hisz! — mondom — a legrövidebb napja volt az évnék. Ez sem lesz soha többet, s ha lesz: más lesz az mégis. Vagy én nem látom már, vagy nem úgy látom többé.

De milyen boldogság, hogy láttam; és hogy a látás mégis csak az enyém, így vagy úgy.

Ehhez a gyönyörűséghez, hogy tökéletes legyen, csak a megrögzítés és megörökítés ereje hiányzik. És ime, így kapom rajta magamat az elégedetlenségben, a mihely egy vágyakozás társul:

«Ha én festeni tudnék! hajh!...»

RÓZSÁK A HÓBAN...

Elbeszélés.

Irtá Lampérth Géza.

Nagy, örökös bujdosó útjának franciaia állo-másán, Párisban időzött Rákóczi Ferencz.

Megható, szinte legendás tisztelet és szeretet fogadta mindenütt a Szajna partján az ismeretlen, messze tiszai vidékek érdekes fiát, a délezeg «Sárosi gróf»-ot. (Ezt a nevet viselte a bujdosó fejedelem.) Szívesen látott vendége volt XIV. Lajos ragyogó udvarának csak úgy, mint a legelőkelőbb francia főurak fényes kastélyainak.

A mindig vidám és könnyelmű Páris az-idótt különösképpen mulatós jókedvében vala. Mintha csak érezte volna, hogy léha örömei-nek órája nem sokára lejár, kétszeresen élvezte ki minden perc gyönyörét. Egymást kerget-ték a fényesebbnél fényesebb estélyek, bá-lok, hangversenyek, vadászatok és főképen az izgalmas «sínkorántázások» — a hogy a mi bujdosóink az agarászat (chien-courant) jó francziás-magyarassággal nevezék vala. És az első meghívott mindig és mindenütt az érde-kes magyar bujdosó volt, a ki úgy külső meg-

FUJTATÓVAL GYORSÍTJÁK A FOLYADÉK PÁROLGÁSÁT ÉS FAGYÁST IDÉZNEK ELŐ.

jelenésével, mint szellemének előkelőségével csakhamar meghódította a kényes izlésű francziákat. Az urakat ép úgy, mint a dámákat. Sőt ez utóbbiakat különösképen — a mire tanúság sok egykorú intim rózsaszínű memoire...

Rákóczi eleintén belémerült a vidám élet pezsgő árába, hogy feledje szívének tengernyi bánatát... sok szétfoszott álmát... elvesztett hazáját... elhagyott családját...

Am ott a távol Szajna mentén s Versailles gyönyörű ligeteiben is meg-megjelent előtte a Tisza-Duna-tája... a Kárpátok vadona... S a fényes mulatságok vidám zajába is beléért a tárogató szivettépő bús dala, a rabláncra vert magyar szabadság halálhőrgése a kárpáti bércekről, a tiszai rónákról... Bájós hitvesének, két szép gyermekének utána való sóhajtozása a bécsi rabságból...

És elbortult képzelődő lelke mindinkább kivágyott abból a tündéri ragyogásból, abból a vidám, zajos, léha világból. El, el valahová egy csendes, nyugodt, magányos szigetre, a hol visszaélhetné a dicsőség, a boldogság örökre eltűnt édes álmait...

Már integettek is feléje szeliden, túl a nagyváros köréngetegén, a grosboisi kéklő halmok, már fülébe is csendült hívón a kamalduli remeték kápolnájának ezüstös szavú csengetyűje...

Még Párisban tartózkodott, de a zajos társaságokat már kerülte. Alig járt máshova, mint egyik legbensőbb barátja, Tessé gróf tábornagy házába. Oda is tán inkább csak azért, mert a

grófi kastély a város egyik csöndes negyedében volt és hatalmas, gyönyörű park övezte.

Ebben a parkban órák hosszat elszálgatott a bujdosó fejedelem. Ki tudja, milyen érzések, gondolatok rajzottak ilyenkor körül?... És a kastély ura gyengéd figyelemmel vigyázott arra, hogy a fejedelmi vendéget senki és semmi ne zavarja ilyenkor, a csöndes merengés perceiben.

Nem is zavarta senki, semmi. Még a cseleedség is halkan, lábujjhegyen lépve tért ki útjából. Magányos, csöndes lépteit csak két ábrándos kék leányszem kísérte hiven a kastély egyik ablakából... Charlotte grófkisasszony fehér leányszobájának az ablakából.

A viruló szép francia lány eszményi rajongással csüngött a magyarok bujdosó fejedelmén, a kiről apjától legendába illő híreket hallott. Küzdelmeiről, szenvedéseiről, dicsőségéről, bukásáról... híreről, nevééről... és ah, szerelméről... gyönyörű és szomorú szerelméről, a kinek szintén Charlotte volt a neve...

És Rákóczi is mindjárt az első találkozásakor kedvenczévé avatta bájós tisztelőjét. Ő, a kit abban az időben más nő már alig érdekelt (pedig hej, de sokan érdeklődtek ő iránta!) Charlotte-t mindig kitüntette, hosszan és melegen elbeszélgetett vele. És beszéd közben látható gyönyörűséggel nézte szép sudár természetét, beszédes nagy kék szemét, hullámos aranyhaját és hallgatta, szinte mohó vágygallyal, szavának üde tiszta zengését... A keserű csalódások, a nagy csüggedések legsöté-

tebb napjaiban is — haj, sok ilyen napja volt a nagy bujdosónak! — Charlotte számára mindig akadt egy kedves szava, egy nyájas mosolya, egy-egy szál virága... És Charlotte is, a gyengéd, finom leánylélek csudás megérzésével mindig talált egy-egy fényes sugarat, a mivel ha csak egy pillanatra is földé-ritette, megaranyozta a szenvedő lélek sötét borongását.

Egy szép fehér téli napon szomorú hírrel köszöntött be a Tessé-palotába a fejedelem.

Elmondta, hogy búcsúzni jött.

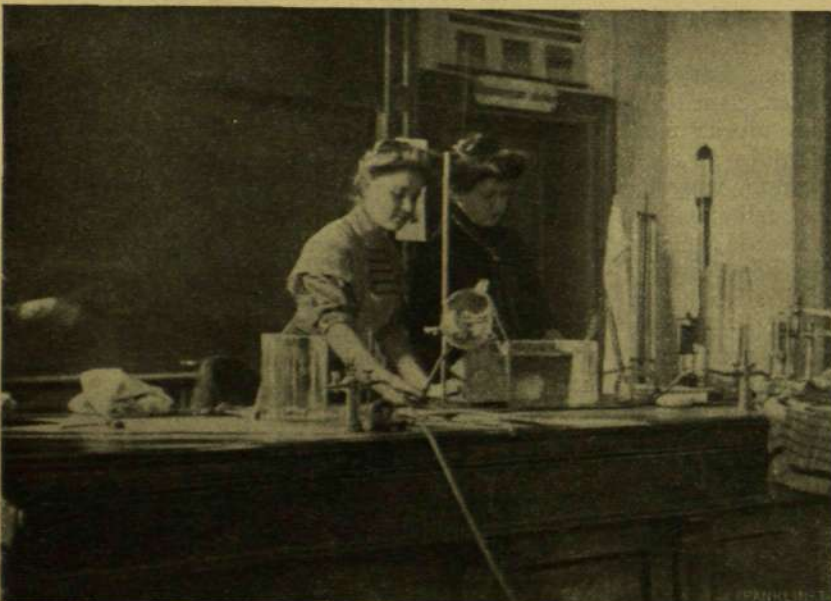
Immár végképen megunta lelke a zajos nagyvárosi életet. Elhatározta, hogy otthagyja Párist és a szomszédos Grosboisba vonul a kamalduli barátok csöndes kolostorába. A szent falak között, jámbor remeték társaságában ott egyedül a múlt emlékeinek óhaját élni, a jövőtől ő már mit sem vár. Kitérte lelkét Isten és az örök szent Igazság előtt és megírja Valomását és Emlékiratát a magyar szabadság háborújáról. Mert arra már semmi reménye sincsen, hogy a patronás lobogót újra kezébe vegye és diadalra vezesse a szabadság szent ügyét. Barátai, pártfogói egymásután cserben hagyták. Pedig mennyi szép ígérettel halmozták el a dicsőség napjaiban... Hadd lássa a jelen világ és a jövőendő nemzedék: miért küzdött, miért szenvedett? Miért áldozta fel ifjúságát, egész életét, családját, vagyonát, testi és lelki minden javát...

És ha ezt a munkát elvégezte, nyugodtan megy tovább, ha kell, a bujdosás kalváriáján és nyugodtan hajtja, ha úgy fordul, farradt fejét örök pihenésre...

Néma, mély csend lőn a bánatos szavak nyomán a fényes nagy teremben. Csak a márvány-kandalló tüze duruzsolt vidáman s az előtte ülő Rákóczi homlokára egy fény-sugárt vetett, a mely úgy reszketett ott e pillanatban Charlott szemében, mint a szentek feje körül a glória... Elfordult csendesen, hogy észre ne vegye senki a szeméből kieső könnyet. Az ablakhoz ment és nézte a sűrű fehér hópihéket, a melyek, mint megannyi csillogó szárnyú nagy fehér lepke, szál-longtak alá odakünn a park fáira, bokraira.

A fejedelem önkéntelenül a leány után nézett. Farradt tekintete kissé megpihent Charlotte gyönyörű alakján, aztán újra megcsendült bánatosan zengő hangja, szokatlan, rég nem hallott melegséggel imigyen:

— Ez a mai nap örökre emlékezetes énekem. Talán azért is választottam épen ezt a búcsúzásra. Ezen a napon látogatott meg engem egyszer, utoljára... a bécsi fogságból Charlotte-om, az én imádtott hitvesem. Ilyen szép fehér téli nap volt akkor is. Nem ilyen fényes palotában volt a találkozásunk. Isten szabad ege alatt, a kurucz táborban. Odajött Charlotte a vad kurucz katonák közé. Mintha lilium lépne a túskebokorba... Ott fogadtuk őt. Oh, de milyen fogadtatás volt az! Rózsát hajtott minden túske... Együtt volt az egész tábor-

HŐMÉRŐ-TÖLTÉS.

A BUDAPESTI ÁLLAMI LEÁNYGIMNÁZIUM FIZIKA-ÓRÁIRÓL. — Kherndi Ersei és Iszák Ilona főlévelői.

MEGHATÁROZZÁK A LEVEGŐ NEDVSSÉGÉT.

kar, kedves generálisaim, Bercsenyi, Bottyán s a daliás tisztek: Béri Balogh, Bezerédi... és párduczbor-kacagányos szép huszárajaim... Hogy újjongott, hogy örült ott mindenki!

— Jön a mi fejedelemasszonyunk! — A mi nagyszasszonyunk jön!... Nem raboskodik többé. Szabad már, a miénk már... a mi fejedelem urunké lesz már mindörökké!

Igy hangzott ajkukról az öröm szava. Harogtak a tárogatók... A zászlók hódolva meghajoltak előtte, mikor leszállt a nagy sárga bécsi kocsi és a szikrázó fehér havon át egyenesen felém tartott... repült az én ölelő meleg karomba... És a szikrázó fehér hóra köröskörül rózsák hulltak... az ő virágai — tüzes, piros rózsák... míg ajkam csókoltam — míg ajkát csókoltam... és reánk is hulltak tüzes, piros rózsák, a gyönyör, a mámor tűz-piros rózsái... Csuda volt ez akkor, káprázat volt, álom... Később megtudtam, hogy Bercsenyi generális gyengéd gavallér lelkében fogant ez az álom.

Fehér hóban piros rózsák voltak tanúi életem ez utolsó boldog perceinek, a melyek alig tartottak tovább, mint a meddig a rózsák elhervadtak. Utunk újra és örökre elvált. Charlotteot ismét elragadta tőlem a nagy irigy sárga bécsi koci... De azt a képet soha nem felejttem... A boldogság, a gyönyörűség örök szimboluma az nekem... Piros rózsák a fehér hóban... És itt, most ébred újra különös melegséggel a lelkemben az a kép az emlékezés e fehér napján. Mikor búcsúzóim ismét az én kedves barátaimtól és búcsúzóim egy bájós ifjú leánytól, a ki annyira hasonlít az én elvesztett üdvösségemhez. — A büszke sudár természet, a beszédes kék szemed, a hullámos aranyhajad... a zengő édes hangod s maga az édes neved, mind, mind olyan, mint az én Charlotteomé... Lásd, ezért voltál olyan kedves, olyan ismerős nekem mindjárt az első percztől fogva, gyönyörű gyermekem.

A fejedelem most fölállt, oda ment az ablakhoz és hosszan, melegen megszorította Charlotte remegő kezét.

— Te is az én meghalt boldogságom élő szimboluma voltál, — mondotta a piruló leány nedves szemébe nézve, — most már elbúcsúzom minden földi gyönyörűségtől, boldogságtól... Elbúcsúzom tőled is. Köszönöm mind azt az édes, tiszta gyönyört, a mit nekem öntudatlanul is szerezte. A jó Isten áldjon meg érte!

Charlotte ajkához ragadta a fejedelem kezét, megcsókolta és zokogva futott ki a teremből. Búncskát kapott magára és észrevétlen a

AZ EGYIK NÖVENDÉK FELEL A TENGERRÁMLATOK IRÁNYÁRÓL

palota szomszédságában levő üvegházba onsent, mely egész Párisban arról vala nevezetes, hogy télvíz idején is nyílnak benne a tüzes, piros rózsák.

*

Az öreg Tessé gróf és felesége még soká elbeszélgettek Rákóczival. A lelkes francia katonának már akkor az motoszkált a fejében, hogy fejedelmi barátját még sem engedheti a kolostor tiszteletreméltó, de koldus-sivár falai között szynlődni, hanem majd egy csendes, egyszerű, de mégis kényelmes mezei lakot épített számára a kolostor közelében. A hol aztán ő maga is gyakorta meg fogja látogatni a fejedelmi remetét. Nem különben Rákóczi-nak is meg kellett ígérnie, hogy csendes magányából olykor-olykor ő is belátogat azért majd Párisba. Az ő házuk és szívük mindig nyitva lesz előtte.

Érzékeny búcsúzás után, mikor a palotából kilépett, csudálkozva, édes meglepetéssel nézett körül a fejedelem. Újja mentén, a kastély

ajtájától a kapuig, rózsák voltak széjjel hintve a szikrázó fehér hóban, tüzes, piros rózsák...

És távozó lépteit két ábrándos, könnyes leányszem kísérte a palota egyik ablakából. Charlotte grófkisasszony fehér leány-szobájának az ablakából...

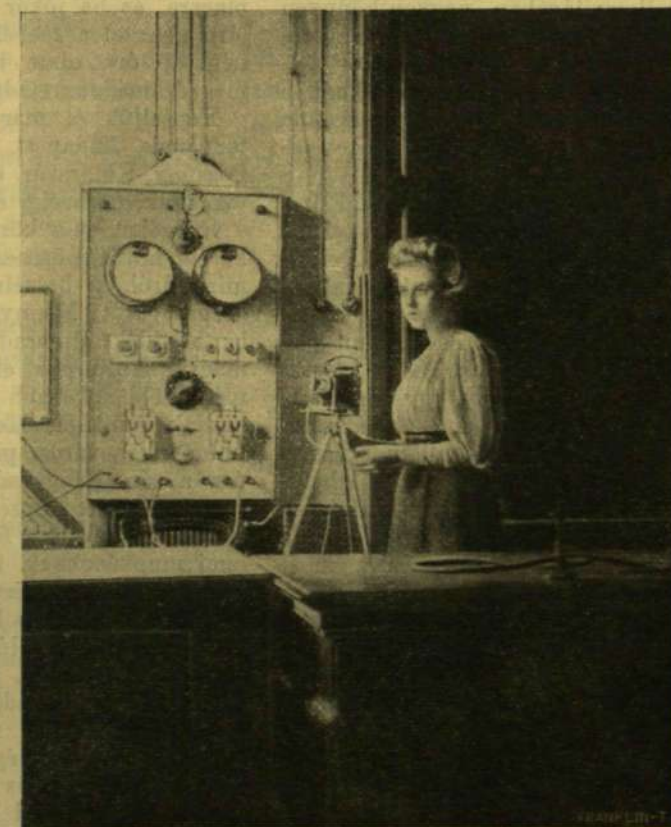
A VILLAMOS KOCSI ÉS A MODERN ÉLET.

Az éjszak-amerikai Egyesült-Államokban a keleti iparos államok és több középnyugati állam, mint például Michigan és Ohio be vannak hálózva villamos vasúti vonalakkal. Ezek a vonalak legnagyobb részt az utak mentén, sok helyütt az útakon magukon vonulnak, aránylag kevés költséggel vannak építve és a rajtuk futó villamos kocsik addig nem ismert összeköttetésbe hozzák a tanyák és falvak népét a városokkal, a kulturális és gazdasági gócpontokkal, azokkal a helyekkel, a hol a legjobban lehet eladni, a legjobb minő-

A NAGY VASHENGERRŐL FOLYÉKONY SZÉNSAVAT SZABADÍTANAK KI ÉS KALAPÁLHATÓVÁ FAGYASZTJÁK VELE A KÉNESŐT.

A BUDAPESTI ÁLLAMI LEÁNYGIMNÁZIUM FIZIKA-ÓRÁIRÓL. — Kherndi Ersei és Iszák Ilona főlévelői.

AZ EGYIK NÖVENDÉK LEFÉNYKÉPEZI KISÉRLETEZŐ TÁRSAIT.

ségben lehet vásárolni és a hol színházak, könyvtárak, vendéglők, mindenféle művelődési, meg szórakozási intézmények állanak az emberek rendelkezésére.

Ha meggondoljuk, hogy a villamos kocsin húsz-harmincz kilométert számba nem jövő költséggel minden különös nekikészülődés nélkül meg lehet tenni 1—1 1/2 óra alatt és hogy a villamos kocsit legfőkébb félórás időközökben rendelkezésre áll: sejtethetjük, micsoda szociális és gazdasági átalakulást képes végbe vinni a villamos kocsit egy-egy vidéken.

Ezt minden lépten nyomon látja az ember az Egyesült-Államok említett vidékein. Pedig eleinte épen a gazdák igyekeztek a villamos vasúttal kiépítése elé akadályokat gördíteni. Akadt a gazdák között olyan is, a ki erősen ellene szegült az építésnek és a szükséges területet semmiképen sem akarta eladni. Az egyik példátul azt mondta, hogy a villamos kocsit megöli a faluját, mert meg fogja riasztani az összes állatokat, elgázolja a gyermekeket és szétszabdálja a szántóföld parcelláit. A villamos vasút megindulása óta egészen különös dolgokat hallhat az ember.

Egyik kocsia Detroitban (Michigan) betévedt egy bizományos üzletbe és ott azt hallotta, hogy kevés lett a konyhafőnökvény a piacon, mert a gazdák nagyon neki adták magukat a cukorrépanak. A cukorrépa persze ennek a gazdának is jövedelmezett, de hallván a mondotakat, egyszerre más gondolatra jött. Abba hagyta, sőt kiszántotta a cukorrépat és az egyik táblát gyenge kukoriczának, a másikat salátának, a harmadikat korai hagymának, a negyediket zellernek művelte be. Miután a villamos kocsit olcsón és gyorsan szállította a konyhafőnökvényeket a városi piacra, a hirtelen jött gondolat nagyszerűen kifizette magát.

Ha az ember egyik-másik kis telepen be-megy az ott lévő gyógyszerkereskedésbe, a mi itt is olyan kaszinó féle, gyakran hallja az ember, hogy könyvkölesönköz jönnek be és visznek ki könyvet. A városi kölcsonkönyvtár ugyanis tíz amerikai mérőföldnyi területen előfizetőket tudott szerezni, mert a villamos kocsit a könyvek gyors és olcsó kiszállítását lehetővé tette. Így jut az amerikai falusi vagy tanyai gazda olcsó pénzen regényekhez, tudományos munkákhoz, szakkönyvekhez és időszaki folyóiratokhoz. A villamos kocsik teszik lehetővé a lapokra és szaklapokra való előfizetést is. A reggeli kiadásokat hajnalban, a délieket három óra után teszik fel a villamos kocsira és a tanyai gazda reggelijéhez, vagy oszonnajához már megkapja a napi ujságot, a melyet megjelölt helyen, vagy épen az udvarába dob le a villamos kalauz. Hogy már ez is micsoda változást idéz elő a falusi és tanyai nép szellemvilágában, nagyon könnyen belátható. Mennyivel könnyebben lehetne ezeket és ezeket megyni a szellemet és lelket képző rendes olvasásnak, olyanokból, a kik ma nálunk csak a szociálista propaganda által terjesztett ujságokat és fércműveket olvassák.

Harriman Edvin, egy kiváló amerikai író, a következő érdekes dolgokat meséli el az amerikai villamos kocsikról. Egyszer Detroit vidékén beszállott egy vasóra után induló kocsiába, a mely telve volt nyilván egy tanyáról jövő férfakkal és nőkkel. Kíváncsian kérdezte meg, hogy hova mennek. Azt a választ kapta, hogy a városba mennek egy híres színészt megnézni, a ki V. Henriket játszza. Sok vidéki szintársulat létét a villamos vasúti kocsit teszi lehetővé és ez adja meg a lehetőséget arra is, hogy drága és híres művészek kis helyeket meglátogassanak. Ugyanezen a vidéken a híres Barnum-féle czirkusz most már hiába jár. Maga a czirkusz tulajdonosa beszélte, hogy ezt a villamos kocsit okozta. Valaha a czirkuszi látványosság nagy esemény volt, a melyre messziről összeesődültek az emberek, mert hiszen egy esztendőben kevés alkalmuk volt az ilyesmire. Most már a villamos kocsikon gyakran járván a városi színházakba, nem sokat törődnek a czirkusszal.

Rendkívül nagy befolyással van a villamos kocsit a gyermekek iskoláztatására. Kis gyermekek elvágják az elemi iskolát, felüdtek a közép-iskolát, ipari iskolát, vagy egyetemmel, lányok az alsó, közép és felső leányiskolákat,

tanulhatnak énekelni, táncolni, elvégezhetnek szaktanfolyamokat, a nélkül, hogy a tanyán vagy a falun lévő szülei házból igazában ki-mozdulnának. A nagyobb városok mentén huszonöt-harmincz kilométernyi területben egyáltalában nem kell gondoskodni tanyai iskolákról. És az ilyen helyeken ismeretlen a téli hidegben, fagyos, sáros utakon iskolába járó gyermek alakja, meg azé a falusi emberé is, a ki gyermekeinek a városban való nevelését nyögi. Pattengill, az Anon Arbor (Michigan) községben lévő közép-iskola igazgatója azt mondta, hogy tapasztalata szerint a gazdák gyermekei kevésbé hajlandók elhagyni a falut, ha iskoláikat az otthon elhagyása nélkül végezhetik el. Ugyanezt mondta a michigani egyetem igazgatója is. Ime a villamos kocsit mint a divatos városba tolulás megakadályozója. Viszont a városi életet is nagyban befolyásolja ez a derék közlekedési eszköz.

A városban dolgozó ember évenként legalább három hónapra, de akár az egész évre is átteheti lakását az egészségesebb és tisztább levegőjű vidékre, mert hiszen a villamos kocsit jórómán a vidéki házak kapujától az irodájáig, boltjáig, vagy műhelyéig viszi. Amerikában a szóban lévő vidékeken igen sok városi ember lakik falun, vagy tanyán, vagy a vasút mellett olcsó telken, olcsó munka-erővel épített csinos parkban lévő barátságos házban. Wisconsin, Michigan és Ohio államokban, a hol egyes városok környékén apró tavak vannak, a villamos kocsit egész telepeket varázsol a tavak köré, a melyeket a városi emberek addig csak ritka kirándulás képen látogathattak meg. A villamos kocsit barátságos otthon teremtett azok számára is, a kik csekély jövedelem mellett előbb szűk városi lakásokban szorongtak, maguk is gőthösen, vérszegény, rosszul táplált, levegőre vágó gyermekekkel. A villamos kocsit vagy teljesen kipusztította, vagy megjavította a földmívelő nép legnagyobb csapását, a falusi és tanyai kis-kereskedőket. Mint nálunk, úgy Amerikában is ezek az elemek szakértelem, lelkiismeretesség nélkül, de annál nagyobb nyereségvágygal csinálják az üzleteiket. A falusi nép azonban rájuk van szorulva és jobb hiányában, tőlük veszi a rosszul kezelt, rosszul mért, sokszor hamis portékát. A villamos kocsit ezekre nézve is lehetővé teszi a jobb czikkelt tartását, de másrészt rá is kényszeríti őket, mert máskülönb a nép egyszerűen a városba megy a villamos kocsin és ott vásárol.

A mi a gazdák dolgát illeti a jövedelem szempontjából, abban meg épen korszakalkotó a villamos kocsit. A gazda vagy cselédje minden nap olcsó pénzen beviteti a maga zöldségét, baromfiát, tojását, gyümölcsét a városi piacra, és ha jókor kél, már a terményeiért járó pénzzel a zsebében früstölőket odahaza, négy-öt óra alatt hatvan kilométert járván meg és még az eladásra is bőven jutván ideje.

Képzeliük el már most, mennyire megváltoznának Budapest, Arad, Temesvár, Kassa, Pozsony, Kolozsvár, és még vagy húsz nagyobb városunk gazdasági és szociális viszonyai, ha e városokat és a környékbeli falvakat villamos kocsik kötnék össze. Ki beszélne akkor lakás mizériáról, ki beszélne az élet megfizethetetlen drágaságáról? Mennyivel könnyebben vonódnék be a vidék elmaradt népe a nagy városok magyar kulturális életébe és mennyivel eredményesebb, okosabb lenne a város környéki gazdák munkája. Mennyivel többet és jobban tudnának a városi piacokon áruba bocsájtani, úgy a városi fogyasztók, mint a saját maguk nagy hasznára. Képzeliük el, milyen más volna az élete a fővárosi fix jövedelmű kézi és szellemi munkásoknak, ha Esztergomig, Szobbig, Aszódig, Székesfehérvárig, Tatáig villamos kocsit járna, a melyet legfőkébb egy negyed óra alatt bárki gyalog elérhet, és a melynek kocsija fél óránként járván, minden főlzállni akarót bárhol felvesz, minden leszállni akarót bárhol levez. Nem füstös, nem piszkos, nem poros, és téli időben is elég rajta a téli kabát, a mely alatt akár frakk is lehet! A villamos kocsit mentén egy negyed óra járásnyi távolságban olcsó és nagy telken szegény embernek is lehetne építkezni. A most gyengén fizető szántóföldek vagy rétek és parlagok nagy része értékes belsőséggé, a családát és a városi piacot tápláló kertet, zöldséggé válna. Azon a pon-

ton vagyunk, hogy az ilyen irányú fejlődést a társadalomnak és a kormánynak hatalmi eszközökkel is kellene támogatnia.

Amerikában a villamos kocsikon a rendes menetdíj öt cent, vagyis huszonöt fillér. Ezért a pénzért tizenöt-húsz kilométeres utakat lehet tenni. Sok vonal ma még nem jövedelmez. De a deficit nem veszteség, csak beruházás. Nálunk még a városokban is csak úgy építenek a magánvállalatok közötti vonalakat, ha az út ingyen kapják, jövedelmüket a forgalom már az első időben biztosítja és maguknak a városoknak nagyon keveset juttatnak a jövedelmükből. Ez nagyon szűk látókörű felfogás. Az amerikai vasúti királyok pusztaságokba építettek vasúttakat, évtizedek múlva jövedelmehető befektetéseket tettek, ma pedig milliárdosok. Magyarországon nem lenne jó ezt az utat követni. Minden nagyobb város hatóság és érdekeltsége megtalálhatná azonban a módot arra, hogy a vidékkel együtt a villamos vasúttal szükséges tőkét megszerezzék. Amerikában az a tapasztalat, hogy a villamos vasúttal a nagy gőzvasúttal szállítmányát inkább növelik, mint csökkentik. Mert a villamos vonalak addig nem léteztek értéket termeltek, vagyonosabbakká teszik az embereket és így több jut a gőzvasúttal nagyobb távolságokra szülő, nagyobb tömegekben menő forgalmának is.

Az amerikai tapasztalatok azt mutatják, hogy a bárhol megálló rövid időközökben járó villamos kocsit még nagyobb szociális és közgazdasági átalakulást fog előidézeni az emberiség javára, mint a gőzvasút tette. És míg a gőzvasút első sorban a nagyobb tömegű szállításnak s általában a nagy tőkének kedvez, a villamos kocsit a testi és szellemi munkából élő középosztály és a kisgazdák speciális jövedelmének látszik. A villamos kocsit nyomán, a mely kiszabadul a városok kötetegerei közül, fog a földművelő és kis vagyonú városi magyarság jobb jövője fakadni.

Németh József.

AZ ALGIR-MAROKKÓI HATÁRRÓL.

A francia idegenek légiójában szolgáló honfitársunk, *Attomyr Mihály*, kinek néhány a franczia táborból való fölvevétel nemrég közöltük, ismét küldött fényképeket a marokkói franczia hadműveletek forró talajáról, a marokkói *Oued Aghbal* táborozó helyről.

Az éghajlat ott most épen nem forró, mert februárban kezdődött a tél, a mi annyit jelent, hogy hetekig esik a hó és jég. Az Algir felől hadműveletekben is csend és béke van egyelőre. A martimprey-i tábor, a melyhez honfitársunk is tartozik, megbékéltette a *Beni Snassen*-i benszült törzset, a mely megfizette az indemnitást, vagyis a köteles kártérítést. A míg egy hónap előtt folyton résen kellett lenniük a francziáknak, addig most kettesével, hármával elmehetnek akár a távollevő falvakba is csirkéért, tojásért, hajuk szála sem görbül meg, sőt az arabok még meg is vendégelik őket teával és köleskásával. Az aghbali vásáron, a hol még egy hónappal ezelőtt a franczia ágyúgolyók szedték le a háztetőket, ma bántatlanul járnak-kelnek a tisztek, a kik azokat az ágyúkat irányították s a benszültöket *szólem alej-kumm*al üdvözlük őket. Hanem azért hogy a francziák résen vannak, ez kiteszik abból, hogy Martimpreyben egy egész hadtestnek egy évre elegendő eleséget halmoztak föl.

KIÁRENDÁLT URAK.

REGÉNY.

(Folytatás.)

IRTA RÁKOSI VIKTOR.

A ki ezt a nagy birodalmat alattvalókkal népesítette be, az Szentléleki Sándor volt. Bábí, a Szentléleki-ház egyetlen gondviselője, afféle jó mesemondó öreg parasztasszony volt, a kiknek a fajtája ma már meglehetősen kiveszőben van. Sándornak egyetlen mulatsága, öröme a Bábí meséléséből állott. Ez töltötte meg az ő életét fényvel és melegséggel, ez tette elviselhetővé rá nézve ennek a szeretet nélkül való,

üres létnek komorságát. A kis fiú akkor érezte jól magát, mikor a konyhában, a nyitott tűzhelyhez legközelebb eső kuczkóba húzódva, áhítattal leste Bábí ajkáról a szót, miközben odakint Téli apó szétlő kergetett szánkóján dübörögve vágatott végig a Kárpátokon. A barátságos kuczkóból gyönyörű Tündérszagra nyílt kilátás, Árgirus királyfival, Tündér Ilonával, kacsalábon forgó varakkal, aranyerdőkkel és gyémántmezőkkel, táltosparipákkal, ezükből való házakkal, mézeskalácsból készült kerítésekkel. Mikor aztán egy-egy szélroham meg rázta a házat, a megdöbben gyermek lelke a hétfeji sárkányok, a ravasz törpék, az egy-szemű óriások s más efféle szörnyetek felé fordult. De nyugtalansága nem sokáig tartott, mert a királyfi, a jól értesült Bábí állítása szerint, valamennyit legyőzte.

Ezeket a részint fényes, részint ijesztő mesebeli helyeket és alakokat Szentléleki Sándor átültette először a Zsupányi-gyerekek fantáziájába s azután a kukoriczába. Sándor és két kis pajtása boldogan éltek ebben a végtelen világban. Az Impérfalvi-kert alfajától lassan lejjebb ereszkedtek és mikor egy napon a ritkult kukoriczák közül a Impérfalvi-ház felé kukucsáltak, megpillantották Tündér Ilonát.

Piros ruhában egy szőke kis kőcöz leány szaladgált a ház előtt. A három gyerek sokáig figyelmesen nézte s akkor Sándor megszólalt: — Tudjátok, ki ez? —

— Én tudom, — felelt Zsupányi Lajos, — ez Impérfalvi tekintetes úrnak a lánya.

Sándor heves mozdulattal tiltakozott a való-ság betolakodása ellen.

— Ugyan Lajos, hát te mindig elfelejted, hogy mi kik vagyunk? Ha nem felelted el, akkor tudnád, hogy ez a kis lány Tündér Ilona, a kit mi most itt megtaláltunk, a hétfeji sárkány barlangjában.

A három gyerek ragyogó szemmel tekintett össze.

— Az ám, — felelt Lajos szégyenkezve, — ezt el is felejtettem. Kiszabadítsuk?

A Lajos kérdésére hatalmas ugatás felelt. A kis lány labdát hajigált, egy vadász-kutya utána szaladt és visszavitte neki. Ekkor Jancsi, a harmadik fiú szólalt meg, kitalálván bajtársai gondolatát: —

— Ez a kutya mög a hétfeji sárkány.

A vitézek újra összenéztek, de a szemük már nem ragyogott annyira, sőt mintha némi meg-szépessé mutatózott volna rajtuk. Szentléleki Sándor, akorom mondani Árgirus királyfi, azt jártatta az eszébe, hogy legjobb volna a meghatárlás hasznos mezejére lépni, de még mielőtt ezzel az indítvánnyal fellépett volna, váratlan eszt történt...

A kis lány labdája a kukoriczába repült, a gyerekek közé. Még mielőtt a gyerekek visszahajthattak volna, ott termett a kutya is, a ki a gyermekek láttára hevesen ugatni kezdett. A kis lány szölgött, de a kutya csak dühösen ugatott s nem vitte vissza a labdát. Végre a kis lány türelmét vesztette, utána szaladt s nagy meglepetésére három remegő gyereket látott maga előtt. De nem ijedt meg, tudta, hogy a kutya az ő pártján van. Végignézett a fiúkon. Kettő közülük paraszti ruhában volt, a harmadikon kopott, könyökén lukas úri gúnya díszlenkedett. Csak abban hasonlítottak egymáshoz, hogy mind a hárman meztelb voltak.

— Kik kerestek? — szóló bátor hangon, — ez a mi kertünk.

Sándor megszólalt: —

— Mi hárman a szomszédban lakunk. Itt játszottunk a kertben...

Itt a hős abbahagyta a beszédet, mert az el-

AZ ALGIR-MAROKKÓI HATÁRRÓL. — Arab kávé szára, a háttérben francia tábor.

csöndesült kutya odalépett hozzá és szaglászni kezdte, a mi igen kellemetlen érzést támasztott abban, a kit így szagolgtatnak.

— Mondd meg a kutyáknak, hogy ne harapjon meg, hozok neki sült tököt, — hebegett ijedten az ifjú.

— Nem bánt, csak ösmerkedik, — nyugtatta meg őt Impérfalvi Eszter.

A kutya látván, hogy úrnője nyájasan diskurál a betörővel, megszüntetett minden további érdeklődést és Eszter elé feküdt. Erre a fiúk bátorsága is visszatért.

— Gyere velünk játszani, — szóló Sándor, — a kertek végében, a napraforgók alatt van Árgirus királyfi palotája. Gyere oda, te léssz a Tündér Ilona, annak is ilyen szép piros ruhája volt.

— Ugy-e szép? — szóló a kis lány büszkén s megrázta kőcöz, aranszőke fejét, mely szinte lángolt a rátűző nap fényében.

Erre a négy gyerek megindult a hatalmas napraforgó-csoport felé, a kutya pedig lassan utánuk czammogott. A mint a kukoriczason keresztül törtettek, egyszerre csak Eszter el-sikoltotta magát. A társaság megállt.

— Mi bajod? — kérdezte Sándor.

— Tüske ment a lábamba, — nyöszörgött Eszter; mert tudniillik a szép pirosruhás Tündér Ilona szintén meztelb volt.

A hétfeji sárkányt legyőzni és az óriásokat megölni, gyerekjáték volt Árgirus királyfinak, de a tüskét kihúzni nehéz dolognak látszott.

A három kalandor összenézett és végre Sándor habozva megszólalt: —

— Ha nem félsz, én megpróbálom kivenni. A Bábítól sokszor láttam, hogyan csinálja.

Eszter nem félt. Leültek a földre, Eszter piszkos kis lábát az úri térdére fektette, a ki oly figyelemmel kereste a tüskét, a mely egy egyetemi professzornak becsületére vált volna.

— Nem látom. Nagyon piszkos a lábát.

Aztán meg egy másik tü is kéne hozzá. — Tü? — s ezzel Eszter hirtelen visszarántotta a lábát, — akkor ne nyúlj hozzá, mert meg talál szúzni. Inkább hazamegyek, majd a Kati néni segít rajtam. Várjatok meg a napraforgó alatt.

Ezzel a kutya társaságában elbúcsuzott a ház felé.

Így ismerkedett meg Szentléleki Sándor Impérfalvi Eszterrel. A két kőcöz, rendetlen, elhagyott ház körül mind a két gyerek úgy élt, a hogy neki tetszett, a két elkopott apa alig vett tudomást arról, hogy életben vannak.

Impérfalvi különben meg volt győződve, hogy szerette a leányát, minden nap, fölkeléskor és lefekvéskor, megcsókolta, gyakran a térdére ültette s el-elbeszélgetett vele. Néha azonban elfogta a keserűség, hogy ez a lány miért nem fiú s ilyenkor napokig nem törődött vele, sőt ránézni is alig tudott. Eszter hiába ugrált, nevetgált körülötte, a komor arcra nem tudott derűt varázsolni. Ilyenkor aztán a gyerek is megérezte a hidegséget, mely apjából áradt feléje, elhallgatott s kilopódzott a konyhába Kati nénihez.

Így hát ennek a két gyermeknek a világában épen azok játszották a legkisebb és legridegebb szerepet, a kik hozzájuk legközelebb állottak. Gyerekeik drámájában az apák csak epizód-alakok voltak. S ha valaki megkérdezte volna őket, hogy kit szeretnek legjobban, elsősorban bizonyosan mindegyik a kutyáját említette volna.

Így suhantak el a napok, a hetek, az évek Értarpa fölött. A gyerekeket iskolába fogták, de ez se szakította el őket egymástól, sőt ellenkezőleg. Farkas Balázsék háza szögleténél meg-várták egymást, s onnan a Sándor vitte Eszter könyveit az iskoláig. S új világ tárult ki előttük, mikor a könyvek rejtélyes ákom-bákom-jait érteni és élvezni kezdték. A százszor hallott, ócska dajkamesék elhalványultak; a könyvekből szebb tündérek és félelmeesebb szörnyetek keltek életre.

X.

Egyszer aztán az élet komolyabb arccal fordult Szentléleki Sándor felé.

Fazekas bácsi, az öreg tanító, bekopogtatott Szentléleki Gáspárhoz. Látogatásának beavallott célja az volt, figyelmeztetni a vén sást, hogy az úri végire járt az ő tudományának s elérkezett az ideje, hogy magasabb kiképzés céljából más városba helyezze át a tanítóját.

Szentléleki nagyot nézett Fazekasnak erre a kijelentésére. Soha életében nem gondolkozott azon, hogy mi lesz akkor, ha a Sándor gyerekek gimnáziumba kell mennie. Otthon elszaladgált meztelb, kőcözös, rongyos, az öreg nem törődött vele. De a gyerek tíz éves lett s nem nöhetett tovább Isten nevében, mint a kutyakölyök. Négy esztendő óta járta már a falusi iskolát s a vén Szentlélekinékné egyszer se jutott eszébe utánanézni: hogyan tanul és hogy tud-e egyáltalán valamit? Fazekas bácsi mostani látogatása is inkább arra akarta figyelmeztetni Szentlélekit, hogy a tanító se kapott

FRANCIA KATONÁK TOJÁST VÁSÁROLNAK AZ ARABOKTÓL.

soha egy krajcárt se az oktatásért, holott a legszegényebb zsellér is kiizzadt egy véka buzát, száz cső kukoricát, egy malacot, vagy egy kosár gyümölcsöt. Mikor aztán Fazekas végigtekintett a pusztá udvaron, a dűledező házon s a dudvás kerten, érezte, hogy előterjesztése alighanem süket fülekre fog találni. Nem is szólt a dologról egy szót se, csak inkább arról beszélt, hogy bizony taníttatni kéne a gyereket, mert (így fejezte ki magát) nem közönséges tálentumok szunnyadnak benne. Ezzel köszönt és eltávozott. Aznap a Sándor gyerekek, lovat legeltető pajtásaival, kint volt a hártárban s csak alkonyatkor került haza. Kezet csókolt apjának, a ki az udvaron pipázgatott s tovább akart sompolyogni, hogy a konyhában szokott kuczkóját elfoglalja s közlendőt, a mennyiben volnának, Bábinak elmondja. De az apja utána kiáltott s maga elé állította a fiút, a ki félénken, szégyenkezve húzódtott össze apja tekintete előtt.

— Mit tanultál az iskolában?

— Ma nem volt iskola, — felelt halkán a gyerek.

— Nem máma, hanem egyáltalán. mióta iskolába jársz?

AZ ARABOK MEGVENDÉGELEK A FRANCIA KATONÁKAT. (A háttérben az aghball francia tábor sátrai.)

AZ ALGIR-MAROKKÓI HATÁRRÓL. — Attomyr Mihály legionárius felvétele.

A gyerek csöndes hangon, félszegen felelt, nehezebb esett az apjával való beszélgetés. Mégis kivallotta, hogy tud írni, olvasni, számolni. Az apja elővett egy gyűrött kalendáriumot, kezébe nyomta és megparancsolta neki, hogy olvasson. A fiú nagy kinnal, hebegve baktatott végig a szövegen, az apja is hamar elúnta a dologt s pár perc múlva elbocsátotta. Ő maga ott maradt az udvar szögletében. A nap régen lehanyatlott és árnyékba vonult minden, ő még mindig ott ült, tűnődve azon, hogy mit csináljon a fiával? Világosan állott előtte, hogy gimnáziumba kell őt adni, de hol az a gimnázium, a mely ingyen elvállalja, táplálja és még tanítja is? Itt a ház körül a gyerek nem volt érezhető teher, de ha idegenbe adja ki, ez a legolcsóbb számítás is olyan költség, a melyre az öregnek nem futotta. Szégyen és elkeseredés viaskodtak lelkében. Büszke volt a fajtájára, a vére és szégyelte most, itt a homályban, a hol nem látta senki, hogy ennyire elrongyosodott. De nagy bolond volt, mikor azt kívánta, hogy törzsöke ne pusztuljon ki vele! Mért is jött erre a világra ez a nyomorult féreg, fényes névvel és koldusgúnyával? Az ösök fényes sorozata rajzolt el szeme előtt, a kastélyok

AZ AGHBALI VÁSÁR.

és püspöki várak ragyogó urai, a dandárok büszke vezérei. S az egész régi dicsőség elvégződik ebben az omlatag viskóban, szemetes udvarban. Ha maga volna, elfeküdne valahol egy kerítés mellé, mint egy beteg kutya és megdöglene. De így ez a kölyök arra kényszeríti, hogy éljen és a jövőbe vesse fáradt tekintetét...

Fülgrott és hevesen járkálni kezdett. Értetlen szavakat mormogott maga elé. Végre megfordult s lassú léptekkel a ház felé indult. A konyhában a tűzhely mellett ült a fiú, az ölében egy cseréptányér sült krumplival. Lassan majszolgatta a vacsoráját. Mikor apja a konyhába lépett, abbahagyta az evést s nagy fekete szeméit alázatos tekintettel függesztette rá, mintha parancsait várná.

Szentléleki hosszan mustrálta a gyereket, mintha azon tűnődne, érdemes-e érte valami áldozatot hozni. Bizony sovány és gyenge volt az istenadta, a szabad élet nem izmosította meg, a nap nem fogott rajta. Törékenynek született. Csak nagy fekete szeméi mutatták, hogy van benne erő, vagy lélek. Az apa elégedetlenül megcsóválta a fejét és bement a szobájába. Gyertyát gyújtott és odalépett a kincses ládához...

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

A szégyen. Átlag minden negyvennyolc órában megesik, hogy valahonnan a külföldről olyan levél érkezik Budapestre, a mely Romániába vagy Ausztriába teszi a magyar fővárost és nem esik meg ritkábban az sem, hogy valamelyik külföldön utazó honfitársunk összerül egy gentlemannel, a ki szentül hiszi, hogy mi magyarok cigányul vagy osztrákul beszélünk. Ezekről az esetekről hűsögesen referálnak az újságok, minden alkalommal kötelességszerűen elpanaszolván, hogy ez az «állapot» szomorú és szégyellni való. Ezt készségesen elismerjük, de azon már igazán el kell tűnődnünk, mi okon emlegetik csak a panaszos kommentárok ezeket az eseteket olyan módon, mintha ez a dolog a mi részünkről lenne szégyellni való? Pedig folyton ebből a tenorból panaszkodnak. Ha Herr Meitlinger, vagy Mr. Clairville, vagy Mr. Black nem tudja, hogy Magyarország Európában, hogy Budapest Magyarországon van: vajjon ebben Magyarország vagy Budapest-e a hibás? Nem gondolnók. Magyarország kerek ezer esztendeje van

nem a mi bajunk és nem a mi szégyenünk, hanem az övék. A fő az, hogy mi ismerjük hazánkat, mi tudjuk, hogy magyarok vagyunk és legyünk nyugodtak, megtanulják ők is, mihelyt valamit akarnak tőlünk.

Színházi dolgokkal ebben a rovatban nem igen szoktunk foglalkozni, de a Ráthonyi Ákos esetén, úgy véljük, érdemes és helyén való egy kicsit elmélkedni. Ez az igen kedves, igen talentumos, nagyon népszerű és színmagyar színész egy meleg este után egyszerre csak lemosta az arcáról a festéket és azt mondta, hogy: Én tovább nem komédiázom, hanem megyek haza földesúrnak, meg szolgabírónak! Hála Istennek, tehette, mert van egy szép birtoka, a megyéjében nem kevésbé népszerű, mint a hogyan itt, a fővárosban is szeretik: a restauráción okvetetlenül meg fogják választani. Már t. i. abban az esetben, ha még akkor is inkább akar szolgabíró lenni Ráthonyi Ákos, mint színész. Mert ez egy csöppet se bizonyos, akármilyen szentül meg van is most győződve róla ő maga, hogy meg-

nem lehet. Csakhogy ezzel az érzéssel szemben olyan ember lelkében, a ki már tapsot állt, ott van egy másik is. A tehetségnek, a rátermettségnek, a hivatásnak a sikerrel igazolt érzése. És rá fog eszmélni Ráthonyi Ákos, mint ráeszméltek annyi másan, hogy ez egy óriási lekötő, vonzó és kergető erő. Ha keresztnék érzi is a tehetsége dicsőségét valaki, azt könnyen le nem vetheti, azt viselnie és hordania kell, akár kívánja a lelke a tapsot, a sorsa az aranyat, akár nem kívánja, sőt menekülni szeretne tőle. Mert minden tehetség küldetés, a melynek a maga munkáját teljesítenie kell, ha csak a törzsét érzi is a virágnak, mely útjára hull.

Nelly Roussel asszony, a feminista mozgalomnak egy igen lelkes és kiváló szóbeli készséggel megáldott apostola eljött Budapestre és előadást tartott az anyaság ellen. Példa nélkül való jelenség, hogy a pódiumon megjelenjék egy asszony, egy anya — Madame Roussel erősen emlegette a maga anyát — és arra biztassa asszonytársait, hogy mondjanak

NEHÉZ TEHER. — Pörge Gergely rajza.

Európában. Budapest pedig egy közel milliós lakosságú város: elég régi és elég nagy czég vagyunk a nemzetek utcajában állva, hogy ha valaki nem vett észre bennünket, vagy nem tud rólunk, ne a magunk kicsiségét kellessék okolnunk érte. Ha valaki nem tudja, hogy kétszer kettő négy: ezért nem a matematikának kell szégyellenie magát. Ha valaki nem tud egy nemzetről, a mely ezer esztendeje vett részt Európa történetében, egy országról, a mely nagyobb területet borít el Európában, mint a mekkora Anglia, Skóciával meg Írországgal, ha nem tud Budapestről, a mely majdnem akkora, mint Róma meg Milánó együttvéve: akkor ez az ember igazán nem minket sért meg, hanem az iskolát, a melyben tanult vagy tanulnia kellett volna és nem nekünk kell miatta szégyenkezni, hanem a tanító-mesterének. Ha mi az ilyen dologért magunkat vádoljuk, ez legalább is túlságos szerénység és olyan előzékenység, a melyre még a montenegrói nemzeti önértet se lenne képes. Egy ezer esztendő és húsz milliós nemzet nem szorult rá, hogy plakátokon adja tudomására a művelt világának a létezését. Ezt elvégzi helyette minden iskoláskönyv a művelt lelkes elragadtatással. Ezt az érzést agyon lehet és érdemes is ezafelni ezernyi józan és helyes argumentummal, de se kiítani, se eltagadni

változtatlan az elhatározása. Annak az összerúgózkodásnak, a melyből e kedves művelt ember elhatározása kipattant, szélesebb a forrása egy ember egyéni érzésénél. Ez egy faji karakterisztikum. A magyar úri ember, mindenesetre a nem egészen modern magyar úriember érzésvilágából fakad. Ismertem egy vidéki földbirtokost, fiatal embert, a kinek oly varázsos szép énekhangja és e mellett olyan muzsikális érzéke volt, hogy maga is, meg az impresszáriója is milliókat kereshetett volna vele. Egy nótás estén egy elragadtott vendége így szólt hozzá:

— Te Laczi, hát mér nem leszel te énekes művész?

Piros lett a homloka és a fogait összeszorítva felelt:

— Hogy én pénzért énekeljek!... Elvegyem a kenyeret azok elől, a kik rá vannak utalva... Én ezt nem teszem!

Még szóba se merte hozni neki többé senki. Lehet, Ráthonyi Ákos maga se tudott róla, de bizonyos, hogy az ő lelke fenekén is ez a különös eredendő érzés nyugtalanodott, csapkodott és zavarta a gyönyörűségét akkor is, a mikor ezernyi ember tapsolt a dala után lelkes elragadtatással. Ezt az érzést agyon lehet és érdemes is ezafelni ezernyi józan és helyes argumentummal, de se kiítani, se eltagadni

le az anyaság koszorújáról. Az ilyen predikáció már igazán a nőnek a férfival való teljes egyenlőségét hirdeti, mert a férfiak valóban soha se lesznek anyává. De a milyen természetes ez a férfival, annyira lázadás a természet parancsa ellen, mikor nőknek predikálják. Az ilyen lázadást vajjon hogyan egyeztetik össze a princípiumaikkal azok, a kik az ő küzdelmüket az emberi igazság és az emberi jog érdekében folyó harcznak nevezik? Lehet-e igazságos, üdvös, helyes vagy morális az, a mi természetellenes? Hová vezetett a feminizmus első apostolainak büszke mottója, hogy: Nem jogokért küzdünk, hanem kötelességért? Hol a női kötelességekért való küzdelem erkölcsi, értéke, mikor a nő legszentebb, legtisztelendőbb, legnagyobb rendű hivatásának megtagadását hirdetik? Mely olyan diszt, olyan méltóságot, olyan rangot tud adni a nőnek a feminizmus, mint a milyen az anyaság dísz, rangja, méltósága? Mivel tudja pótolni az életében azt a sugárzást, a mely gyermeke nevető szeméből árad az anyára? Hála Istennek, ezek a kérdések, a milyen nehéz lenne rájuk a felelet, olyan fölöslegesen is. Mert budapesti hallgatói nem voltak arra hajlandók, hogy megérték Roussel asszonyt, a mi igazán csak dicséretére válik a bölcsességüknek.

A néma puská. Valami erős poeta gyönyörű éneket írhatna arról, hogyan fakult el, szegényedett meg, zsugorodott össze a bajnoki vég, a hősi halál pompája. Valamikor régen izgalmas, fordulatos, vérhabos drámai küzdés előzte meg a levante összeomlását. Mint egy-egy bástyát ostromolt meg minden vért a lelkére törő halál. Ember ment az embernek és volt viaskodás, birkózás, megfeszített erőknél adóz egymásba csapása. Ebben volt izgalom, fejlődés, tornyosodó, gőzölő drámaiság: energiáknak és virtusoknak versenye. De ez a kor immáron a múlté. Jött a későbbi idő és hozta magával: a hősi halál egyszerűsítését. Tulajdonképpen mindenben erre tör a fejlődés: kevesebb körülményesség, kevesebb munka, több eredmény. Természetesen ez volt az öldöklés mesterségének a fejlődésében is a mottó. Nem birkóztak már emberek, erők és virtusok többé. Kiröppent egy golyó, a ki kapta, nem is tudta honnan, kitől? és elintézt mindent egy szempillantás alatt. Csak áll a szegény katona: egyszerre egy villanás, egy dörödlés, egy füstgomoly és a levante a szívéhez vagy a fejéhez kap, nem is birkózott, már földhöz vágta, fekszik véresen, sápadtan, haldokolva. Egy villanás, egy dörödlés, egy füstgomoly: ez lett a hősi halál megjelenéseinek, szinte lépésének minden pompája. Azután még jobban megkopott. A füstgomoly is elmaradt. Füst nélküli löporral löttek. A sceneria még sivárabbá vált. És most jön a hire, hogy az amerikai Percy Maxim tovább egyszerűsítette a halált. Kitalálta a néma puskát. A melyik néma marad akkor is, a mikor szól. Hangtalanul löki ki magából a golyót, mely a halált viszi egy szegény katonának. Füstfelő se támad, láng se villan, egy dörödlés se jelenti a nagy, a végzetes pillanatot, hogy elesett a harcos. Az egyetlen harangzó, a mely idáig az elterülő bajnoknak kijárt: a puskadurranás — ez se marad meg neki. Oly jelentéktelenné válik a halála, hogy jóformán még a levégő sem rezdül meg tőle. Valóban ennél tökéletesebb egyszerűsítést már senki se kívánhat. A mit kívánni lehet, csak az: bár

kitalálna már valaki azt a törvényt, azt a bölcseséget, a mellyel el lehetne igazítani a hatalmasok vetélkedéseit úgy, hogy ne legyen szükség se füstös, se füsttlen löporra, se durranó, se néma puskára.

LUCCA PAULINA.

Ötvenöt éve történt: egy világhírű énekesnő, magyar szülők gyermeke — művészi nevén Tietjens Teréz, — nem válthatta be azt az ígérte, hogy a bécsi Károly-templom ünnepi zenés-miséjén énekeljen; a karnagy, Ruprecht József, erre egy kicsiny tanítványával énekelte a művészi igényű szoprán-szólamot. Így jutott az olasz származású bécsi leányka, a még csak 12 éves Lucca Paulina, egészen váratlanul, első nyilvános fellépéséhez. Ezt a miszenét életében először látta, s mégis nemcsak teljes bizottsággal énekelte, hanem olyan szépen is, hogy az áhitattal hallgató közönség, elragadtatásában majdnem tapsban tört ki.

Galambbőz fejjel, február 28-án hagyta el a mulandóságot a halhatatlan művésznővé lett Lucca Paulina. Most, április 25-én töltötte volna be 67-ik életévét, de már 48 éves korában elhagyta a színpadot, nehogy megérje hangja hervadását. Olykor hangversenyen dalokkal lépett fel; megható, hogy erről miért mondott le: a nagy művésznővel második férje, báró Wallhofen őrnagy, halálos ágyán (1899-ben) egy pár dalt énekelte, s aztán ezt mondta neki: „most a hangodat magammal viszem a sírba!” A forrón szeretett férj szavai annyira hatalmukba ejtették a művésznőt, hogy ezóta csakugyan úgy érezte, hogy hangja többé nincs... Erre túladott zongoráján is; hajlékában özvegyisége alatt zeneszót többé nem lehetett hallani. Ennyi hűséget senki sem tett volna fel az életöröme szünetelt és mindenfelé csak örömet osztó, lobbánkony, végtelenül jószívű, de szeszélyes, akaratos, a szókimondásban vakmerőségig menő asszonykáról, a kit már szépségeért is mindenki kényeztetett.

Nagyon his, természetű volt ugyan, de vonzó színpadi alakká tették szabályos szép alakja és arca, olaszos nagy szemei, érczes csengésű, a mélyebb hangoktól fel a legmagasabbakig könnyedén szárnyaló szopránja, és kitűnően nevelt, hosszantartó lassú lélekzése, a melyet ő maga művészeté legfőbb eszközének tartott és hirdetett. Mindez azonban, tudjuk, csak külső segédeszköz; Lucca Paulinát, hajlékony, szép hangján kívül, az tette olyan elragadó, nagy művésznővé, hogy a színpadi hősnőket el tudta hitetni közönségével: *Mignon* bensősége, *Valentine* hősie szerelme (*A hugonották* című operában), *Norma*, *Aida* szenvedélye, *Margit* sokszorú lényé (*Faust*-ban); a gyermeki ártatlanságból asszonygyá érés, a lelkiismeret gyöttrő borzalmi; *Carmen* ördögi, rontó hatalma, a *Lohengrin*-ben Elsa odaadó lényé, az *Afriai nő* emésztő tüze — mind olyan igaz ábrázolás volt, mint a kifogástalan koloratúrával és a *bel canto* sima egybeolvadásával énekelte *Pamina* (*A varázsfuvola*), *Constanza* (*Székeltés a szerályból*), *Az ezred leánya*, *Elvira* (*Ernani*), *Fluthné* (*A windsori víg nők*); de ki győzné mind a hatvan szerepét elősorolni? Szinte korlátlan sokoldalúsága minden magas- vagy mezzosoprára szerep elnevelését és még oly erős drámai, vagy akár pajzán soubrette-szerepben a stilszerű alakítás teljes diadalát biztosította a kitűnően iskolázott és mindvégig behizelgő szép hangú s egész lélekkel játszó művésznőnek. Csak egyszer nem birt feladatát: mint *Lucrezia Borgia*; ezt a kegyetlen hősnőt sietett is kitörölni műsorából.

Tizenöt éves korában került Lucca Paulina a bécsi udvari operához (még akkor az úgynevezett karinthisi kapu melletti régi színházban) mint kádalosnő, hangja szépségét három évig nem málhatták; míg egyszer hirtelen át kellett vennie „A bűvös vadász” egyik nyoszolyájának magánszerepét. Ekkor rögtön elszerződötték primadonnául Olmützbe, majd Prágába és aztán 1861-ben Berlinbe, a hol a porosz királyi, utóbb német császári pár és maga Bismarck ép úgy rajongtak művészetéért, mint az egész közönség. 1864 óta báró Rhaden Adolf neje volt, de öt év múlva elvált tőle; 1872-ben sértettnek vélte magát s ezért egyszerűen elhagyta a berlini operaházat, pedig életfogytig kötötte oda szerződése; két év alatt bejárta London, Szent-Pétervár, Amerika, Belgium, Itália első színpadait, mindenütt a legnagyobb dícsőseget aratva, egész vagyonot szerzett; azután nőül ment báró Wallhofenhez s ezóta a bécsi udvari operában ragyogott tizenöt évig: 1889 januárjában váratlanul visszavonult, dícsősége teljében. De nemcsak mint művésznő, hanem mint ember is a legnagyobb tiszteletet és szeretetet élvezte; pályatársai részéről is, a kiket mindig támogatott, a mi a küliség világában ritka dolog; pazarlás nélkül ugyan, de mindig adakozón élt, juttatva gazdagságából sokfelé.

Budapecsten, úgy tudjuk, csak kétszer fordult meg a *Patti* Adél és *Nilsson* Krisztina nagyságához mérhető művésznő: 1870 táján az Erzsébet-téren állt ideiglenes német színházban; 1885-ben pedig, május vége felé, *Russell* Ellával (angol koloratúre-énekesnő) és *Mierzwinsky* Lászlóval (fényes tenorhangú lengyel művész), olaszul éneklő környezettel a Népszínházban játszotta *Troubadour* Leonóráját és a *Hugonották* Valentine-ját. K. I.

KIS EMBEREK RÉGI VILÁGA.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta Fogazzaro Antonio. — Fordította Bezerédj István.

Most is, miközben a violaszín árnyék elfoglalta a hullámok zöldjét s a part hosszában futott mezőről-mezőre, kioltva egymás után a házak világító félszékét, Piero bácsi épen a trónusán ült s ölében tartotta a kis Mariát, míg Franco a terrazonon öntözte a pelargoniumos cserepeket, Lujza pedig türelmesen bontogatta szét férjének egy halászhalóját. Egy idejűleg beszélgetett Gilardoni tanárral, kinek mindig volt valami szétboncolni való filozófiai kuszáltsága és sokkal szívesebben látott bozát

az asszony segítségével, mint Francóéval, a ki mindig ellentmondott neki, akár volt igaza, akár nem, mert igen jó szívnek, de zavaros főnek tartotta őt. A bácsi jobb térdét a balra fektette és a leánykát tetejébe ültetve, százszor ismételte, kimért lassúsággal és kissé eltorzítva az idegen nevet, ezt a dalocskát:

«Kegyetlen Ombretta
A Missipipiről.»

A negyedik szög a gyermek mozdulatlanul, komolyan hallgatta őt, nagy szemeket meresztve; de mikor előfordult a «Missipipi», nevétsébe tört ki, toporzékolt lábaival és kezeivel befogta a bácsi száját, a ki maga is szívből nevetett s rövid szünet után újra kezdte lassan, lassan, a szokott hangon:

«Kegyetlen Ombretta.»

A leánya nem hasonlított sem atyjához, sem anyjához, szemei és finom vonásai Teréza nagymamára emlékeztettek. Az öreg bácsi iránt, kit pedig ritkán látott, sajtászerű, kedves szeretetet mutatott.

A bácsi nem mondott neki kedvességeket, alkalmilag egy kis pirongatásban is részesítette, de mindig hozott neki játékszereket, sokszor elvitte sétálni, térdén lovagoltatta, nevetéssel vele, furcsa versikéket mondott neki.

Ime, miről beszélt Lujzának a maga felénk és kedves hangján Gilardoni tanár, a ki egy csekélységgel öregebb, egy csekélységgel kopaszabb, egy csekélységgel sárgább lett azóta.

— Ki tudja, — mondta Lujza, — vajjon Mária fog-e hasonlítani öreganyjához lelkületében is úgy, mint arczban?

A tanár azt felelte, hogy csoda lenne, ha ugyanegy családban oly közel egymáshoz, két hasonló lélek találkozna. S meg akarván magyarázni, minő igen ritka fajtahoz tartozott az ő felfogása szerint a nagymama lelke, a következő kuszált dolgokat adta elő:

— Vannak — úgy mond — lelkek, a kik nyíltan tagadják a túlvilági életet és egészen a saját véleményük szerint élnek, csupán a jelen életnek. Ilyen nem sok van. Azután vannak lelkek, a kik úgy mutatják, mintha hinnének a jövő életben, de teljesen a jelenleginek élnek. Ilyen valamivel több van. Továbbá vannak lelkek, kik nem gondolnak a jövő életre, de mégis oly módon élnek, hogy ne kockáztassák nagyon is annak elvesztését, ha mégis volna. Ilyen még több van. Azután vannak lelkek, kik igazán hisznek a jövő életben és gondolataikat és tetteiket két részre osztják, melyek majdnem folytonosan küzdelemben állnak egymással. Az egyik az éjrt küzd, a másik a földért. Ezek vannak legtöbben. Végre vannak lelkek, a kik csakis a jövő életnek élnek, a melyben hisznek. Ilyen igen kevés van és Teréza asszony ezek közül való volt.

Franco, a ki nem szenvedhette a lélektani értekezéseket, boszúsán ment keresztül a szobán a kert felé, üres öntözőjével és ezt gondolta magában:

— Azután vannak lelkek, a kik megkeresik mások lelkét.

A bácsi, ki különben is kissé süket volt, Mariával nevetélt. Lujza, miután férje eltávozott, csendesen így szólt:

— Azután vannak lelkek, a kik úgy élnek, mintha csupán túlvilági élet volna, melyben pedig nem hisznek; s ezek közül itt van egy.

A tanár összereszt és ránézett szótlanul. Az asszony a gombolyagban egy kettős szálát keresgélte, hogy a háló gyűrűjén átbotassza. Nem látta azt a tekintetet, de megérezte és sietett fejével a bácsira mutatni. Vajjon valóban ő reá gondolt, mikor azt mondta? Vagy talán gondolatában homályos zavar keletkezett? A tanár hallgatott, kutató tekintete, melylyel nem találkoztott, de melyet érzett, elárulták, hogy a tanár őt magát gyanította, ezért intett sietve a bácsi felé.

— Nem hisz a jövő életben? — mormolta a tanár.

— Mondhatnám, hogy nem, — felelt Lujza és hirtelen lelkiismereti furdalást érzett szívében, érezte, hogy nem volt elegendő oka, nem volt joga ekként felelni. Valóban, Piero bácsi sohasem törődött azzal, hogy a vallásról elmélkedjék; áthatotta őt a becsületesség fogalma, melyben folytatta a régi családi szokásokat, az öröklött hit vallását, úgy, a mint volt. Bizo-

HONVÉDKATONÁK GAZDASÁGI TANFOLYAMA A CSIKSZEREDAI FÖLDMŰVES-ISKOLÁBAN.

A vizsgáló-bizottság s a tanfolyamban résztvevő honvédek.

nyos tréfás beszédei, bizonyos megjegyzései, melyeket megfontolás nélkül odadobott a valóság gyakorlatoknak relatív fontosságáról s a becsületes életnek abszolút fontosságáról, már gyermekkorától benyomást tettek Lujzára, már csak azért is, mivel mamáját nagyon nyugtalanították és könyörgött fivérének, hogy ne beszéljen bolondságokat. Gyanúja támadt Lujzának, hogy a bácsi csak forma kedvéért jár templomba. De nem volt így, nem kellett figyelembe venni olyan embernek aforizmáit, a ki megöregedve az önmegtartóztatásban, azt szokta mondani: «charitas incipit ab ego»; s azután, még ha a bácsi kevésbé becsülte is a vallásos gyakorlatokat, innen még messze van a túlvilági élet tagadásáig. Csakugyan, alig hogy Lujza kimondta az ítéletét és hallotta azt hangzani, érezte annak hamisságát, világosabban látott önmagában s megértette, hogy a bácsi példájában öntudatlanul támaszt és vizsgálatot keresett önmagának.

A tanár egészen meg volt hatva ezen váratlan leleplezésről.

— Ez az egyedüli lélek, — így szól, — a ki úgy él, mintha csakis a jövő életre gondolna, a melyben nem hisz; tévedésben van, de mégis csodálni kell nemességét, nagyságát. Ez fenséges dolog.

— De hát biztos ön abban, hogy ez a lélek téved?

— Oh igen, igen!

— De ön a két kategóriát melyikébe tartozik?

A tanár önmagát azon igen kevesek közé számította, a kik a bensőjükben a jövő élet vágya szerint igazodnak; ámbár talán zavarba jött volna, ha meg kellett volna magyaráznia, hogy mely tanulmányai Rapsail felől, buzgalma a csillapító víz és a kámför-cigaretták készítésében, irtózása a nedvességtől és légvonatoktól, kevés gyengédséget árulnak el a jelen élet iránt.

Azonban nem akart felelni, csak annyit mondott, hogy nem tartozik egyik egyházhoz sem, mindazonáltal szilárdan hisz Istenben s a jövő életben, de nem mondhat ítéletet saját életfelfogásáról.

Ezalatt Franco a kertet öntözve, egy új verbenát talált kivirulva; letevént öntözőjét, a loggia küszöbéig jött s hívta Mariát, hogy a virágot megmutassa neki. Mária hívatta magát s még akarta a Missipipit, míg nem a bácsi letette a földre s maga vezette oda atyjához.

— Azonban, tanár úr, — szólott Lujza, gondolatának homályos menetéből kimenekülve, — ugyebár lehetséges Istenben hinni s jövő életünkben kételkedni?

Szembe nézett Gilardonival, élénk érdeklődéssel s azzal a nyilvánvaló kívánsággal, hogy igenlő választ kapjon. Miután Gilardoni hallgatott, hozzátette:

— Úgy látszik nekem, azt lehetne mondani: mi kötelezné Istent arra, hogy megajándékozzon minket a halhatatlansággal? A lélek halhatatlansága az emberi önzés találmánya, mely végeredményben Istent a saját maga érdekének szolgálatába állítja. Mi jutalmat akarunk a jóért, melyet másoknak teszünk, és büntetést a rosszért, melyet mások tesznek nekünk. Nyugodjunk inkább bele, hogy mi is mindenesztül meghalunk, mint minden élő lény s addig, a míg élünk, gyakoroljuk az igazságot magunk és mások iránt, jövőd jutalmak reménye nélkül, csupán azért, mert Isten kívánja ezt tőlünk. Mit gondol ön erről?

— Mit mondhatnék? — felelt Gilardoni. — Én nagyon szépek találom. Nem mondhatom, hogy nagyon igaznak. Nem tudom, sohasem gondolkodtam felőle, de nagyon szép. Csak hogy én azt mondom, hogy a kereszténységnek nem lehetnek, nem is voltak elképzelhetők olyan fenséges szentjei, mint az a valaki! Nagyon szép, nagyon szép!

— Mert hisz akkor — folytatta Lujza rövid szünet után, — azt is lehetne talán állítani, hogy az a jövőd élet nem is lenne igazán boldog. Lehet-e boldogság, ha nem ismerjük minden dolgot az okát, ha nem sikerül felderítenünk minden titkot? S az a kívánság, hogy mindent tudjunk, ki lesz elégtve a jövő életben? Nem fog-e még kifürkészhetetlen titok maradni? Nem állítják-e, hogy az Istent sohasem fogjuk teljesen megismerni? S akkor tudás-vágyunkkal nem fogunk-e odajutni, hogy szenvedünk, mint most, sőt talán jobban, mert hiszen egy magasabb rendű életben annak a vágnak még erősebbnek kell lennie? Én csak egy módot látnék arra, hogy mindent tudhassunk, s ez az volna, hogy Istent legyünk...

— Ah, ön pantheista! — kiáltott fel a tanár, félbeszakítva őt.

— Pszt! — szólott Lujza. — Nem, nem! Én keresztény katolikus vagyok. Csak úgy mondom ezt, hogy esetleg mások állíthatnák.

— De engedjen meg, ebben pantheizmus van.

— Megint filozófia? — kiáltott fel Franco belépve, a kicsikével karján.

— Nyomorúság! — dörmögte háta mögött a bácsi.

Mária egy szép fehér rózsát tartott kezében.

— Nézd ezt a rózsát, Lujza, — szólott Franco. — Mária, add a virágot a mamának. Nézd ennek a rózsának az alakját, nézd karcsúságát, nézd a szirmok árnyalatait, érezetét, ezt a piros sávot s most érezd az illatát! S hadd abba a filozófiát.

— Ön ellensége a filozófiának? — jegyezte meg a tanár mosolyogva.

— Barátja vagyok — felelt Franco, — a könnyű és biztos filozófiának, melyre a rózsák is tanítanak.

— A filozófia, kedves tanár úr, — szólott bele a bácsi ünnepélyesen, — egészen benn van Aristotelesben: a mit megfoghatasz, azt vedd el.

— Ön tréfál, — viszonzotta a tanár, — de ön mégis filozofus.

A mérnök egyik kezét a tanár vállára tette:

— Hallja, kedves barátom, az én filozófiám nyolcz-tíz pohár borban egészen benn van.

— Mit, nyolcz-tíz pohár! — dörmögte a gazdaasszony, a ki belépve, meghallotta az ő szerföltött mértékleles urának ezt a henzegését. — Nyolcz-tíz bolondság!

Jött bejelenteni don Giuseppe Costabarberit, ki ugyanakkor egy öblös s mellette vidám „Deo gratias”-t hallatott a teremben.

Filozófiáról beszélgetünk, don Giuseppe, — mondta Lujza az első üdvözlések után. — Jöj-jön ide és adja elő szép eszméit ön is!

Don Giuseppe megvakarta tarkóját, majd kissé a mérnök felé fordítva fejét, olyan tekintettel, mint a ki kíván valamit, de nem meri kérni, előadta filozófiai eszméinek virágját:

— Nem volna talán jobb, egy kis prim partie-estkát csinálni?

Franco és Piero bácsi örültek, hogy megmenekülhetnek Gilardoni filozófiájától és vigan asztalhoz ültek a pappal.

Alig hogy egyedül maradt Lujzával, a tanár csendesen szólt:

— Tegnap utazott el a marchesa asszony.

Lujza, a ki ölébe vette Máriát, szenvedélyesen nyakára illesztette ajkait.

— Talán, — folytatta a tanár, a ki sohasem volt képes az emberi szívben olvasni, sem annak hűrait alkalmas időben érteni. — talán, idővel... még csak három éve... talán eljön a nap, a mikor engedni fog.

Lujza felemelte arcát Mária nyakáról. — Talán ő igen, — szölt. A tanár nem értette, engedett a rossz génuszának, mely a legalkalmatlanabb szavakat sugallja a legrosszabb pillanatban, s a helyett, hogy abbahagyná, makacsul folytatta:

— Talán ha láthatná Máriát!

Lujza kebléhez szorította a gyermekét és oly büszkeséggel nézett a tanárra, hogy ez zavarba jött s így szólt:

— Bocsásson meg.

Mária, ily erősen megszorítva, szeméit fel-emelte anyja idegenszerű arcára, nagyon elpirult, félrehúzta ajkát, két vastag könnyet sirt és zokogásban tört ki.

— Nem, nem, kedvesem, — suttogta Lujza gyengéden, — légy jó, légy jó, te sohasem fogod őt látni, soha!

Alig hogy a leánya megnyugodott, a tanár, a ki zavarba jött, hogy hamis lépést tett, hogy megbántotta Lujzát, ezt a földöntúlnak tekintett lényt, ki akarta magát magyarázni, eljárását igazolni, de Lujza nem hagyta beszélni:

— Elég, bocsásson meg, — szölt felkelve. — Nézzük a játékot.

Valóságban nem állt meg a játékosoknál, kiküldte Máriát a templomterre Veronikával, kis pesztónkjával s maga elment, hogy egy kis édes téstamaradékot vigyen egy falubeli öregnek, a kinek falánk gymra és vékony hangja volt, melylyel minden nap ugyanazt az értékes jutalmat ígérgette jöttevőjének: „mieleőtt meghalok, egy csókot adok magának.”

Ezalatt a tanár, telve bánattal és lelkiismereti furdalásokkal, szerencsétlen eljárása miatt, annak a kívánságnak, hogy egy nagyvelkű cselekedetet elpalástoljon; s ámbár Francótól nem egyszer nyers gúncban részesült és érezte, hogy az őt nem sokra becsüli, mégis alázas odaadással teljes tisztelettel nézett reá. Franco volt az első, ki a negyedik kártyát felfődte s megvetőleg eldobta valamennyit, míg don Giuseppe...

Mindegyik kártyás a saját négy kártyájára szegezte szemét, melyeket balkezeiben tartott, egyiket a másik fölött, oly módon, hogy a má-

BOSCH-FÉLE FÖLDRENGÉS-JELZŐ-KÉSZÜLÉK A BUDAPESTI FÖLDRENGÉSI OBSZERVÁTORIUMBAN.

sodik és harmadik annyira kiállt, hogy megismerhető legyen, s mindegyikük gyengéden hüvelyk- és mutatóujja közé fogva a két alsó kártyának felső sarkát, csuklójának és ujjainak összetett mozgásával a harmadik kártya alól kifelé húzogatta a negyedik ismeretlen, lassan-lassan, mintha élet- és halálról volna szó, nagy-ajtatosan ismételve alkalmas fohászokat. Don Giuseppe, kinek pikkre volt szükség, „el a pirossal és ki a feketével”; a két másik, a kik carreant és szívet kívántak: „el a feketével és ki a pirossal.” A tanár elgondolta, hogy az ő kezében is van egy elfődött kártya, egy nagy ütő, de még nem tudja, ki-játssza-e vagy sem. Nála volt az öreg Maironi végrendelete. Néhány nappal Teréza asszony halála után Franco azt mondta neki, hogy semmisítse meg és soha ne említse feleségének. Ő csak a hallgatás dögében fogadott szót. Az okmány Franco tudtán kívül, még létezett, mert birtokosa fejébe vette, hogy bevárja az eseményeket, hogy meglátja, vajjon Gressogno és Oriá békét kötnek-e, s ha az ellenségeskedés tart, Franco és kis családja nem fog-e szükségét szenvedni, mely végső esetben majd ő fog valamit csinálni. Hogy mit, maga sem igen tudta; agyában többféle gyerekség csirait nevelte s arra várt, hogy egyik vagy a másik kellő időben és helyen meg fog érni. Most, nézve Franco játékát, csodálkozott, hogy ez az ember, a ki annyira el van fogódva egy carreau-király utáni vagyakozásában, visszautasította a másik becses kártyát, még csak tudomására sem akarta hozni feleségének. A tanár ezt a hallgatást szerénységnek tulajdonította, annak a kívánságnak, hogy egy nagyvelkű cselekedetet elpalástoljon; s ámbár Francótól nem egyszer nyers gúncban részesült és érezte, hogy az őt nem sokra becsüli, mégis alázas odaadással teljes tisztelettel nézett reá. Franco volt az első, ki a negyedik kártyát felfődte s megvetőleg eldobta valamennyit, míg don Giuseppe...

— Nem én. Ekkor Lujza behívtá az embert. — Most eredjen és csokolja meg a tehén alatt.

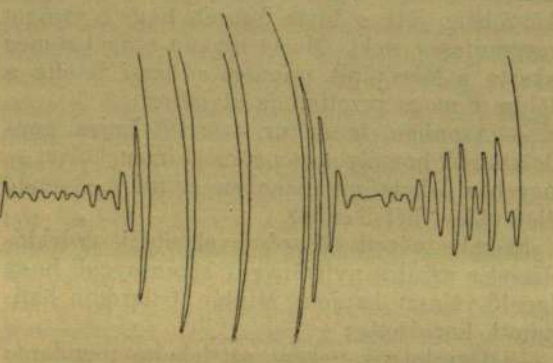
S a férj meg is csokolta, míg az asszony félve, hogy megharapja, sóhajtott: — Talán csak nem harap, no!

— Ördögadta kis Lujza asszony! — szölt don Giuseppe.

S betelve a kártyajátékkal, csendesen tapogatva oldalán és hasán szerény gömbölyűségét, ez a kis ember a régi világból most látogatásának második czéljára gondolt. Egy szócskát akart szólni Lujza asszonynak. A mérnök kiment, hogy megtegye szokott pár lépésnyi sétáját a Tavorell kis emelkedésig, melyet ő tréfásan Szt. Bernát-hegységnek hívott; és Franco egy pillantást vetve a holdra, mely akkor villant elő a Bisnago fekete orma felett és visszatükröződött a hullámzó vizen, — leült és zongorához és ideális fájdalomnak kitörésével rögtönözni kezdett; a hangok tovaszállottak a nyitott ablakon keresztül a tő zengő mélysegei felett.

Mikor a pap, elvégezvén mondanivalóját, hazament, Lujza lábujjhegyen a zongorához jött, megállt, hallgatva férjét, átérezve szépségét, gazdagságát, tüztét annak a léleknek, mely az övé volt s mely viszont őt birta örökre. Nem mondta ugyan soha Francónak: folytasd ezt az utat, írj, hozd nyilvánosságra, — talán azért, mert helyesen azt tartotta az ő egyensúlyozott vonzalmában, hogy Franco nem tudna a középszerűen felülemelkedő műveket alkotni, de főképp azért sem, mert habár finom érzéke volt a költészet és a zene iránt, nem sokra

A LEGUTÓBBI BÉCSI FÖLDRENGÉS GRAFIKAI ÁBRÁJA.

A SAN-FRANCISCOI FÖLDRENGÉS GRAFIKAI ÁBRÁJA.

seppe felkiáltott: „ojjé, fekete!” s megállt, hogy lélegzetet vegyen, mielőtt folytatná a felfedezést, vajjon treff-e vagy pikk? Ellenben a mérnök, felemelve kártyáiról békés és mosolygós arcát, elkezdett újjával az asztal lapja alatt titokzatos ütemeket verni, a mi azt jelentette: itt a jó kártya; s ekkor don Giuseppe, látva, hogy az ő feketéje nem pikk, felkiáltott: „átkozott!” s ő is eldobta a kártyát.

— Mi oka van mérlegelni? — szölt a mérnök. — Maga is csak fekete, mégse pikk!

A tő aludt már, befődvé és körülvéve árnyékkal. Csupán kelet felé a Lario távoli hegyei tündököltek színarany és viola diestényben. Az esti éjszaki szél első fuvallatai megmozgatták a passiflora ágait, összeráncolták távoli foltokban a szürke vizet és az erdő friss illatát hozták magukkal. A tanár már nem volt ott, mikor Lujza visszatért. Pomodoro lépcsőjén egy siró leánykával találkozott, a ki kiabált:

— Az apám agyon akarja verni a mamát!

Követte a kis leányt otthonába, a ronnti Madonna közelében és megbékítette a férfit, a ki késsel kezében kereste feleségét, nem annyira a rossz leves, mint inkább egy rossz felelet miatt.

Lujza elbeszélte férjének és don Giuseppe-nak a dráma utolsó felvonását, párbeszédét az asszonynyal, a ki elbűjt az istállóban.

— Hej, Regina, hol van?

— Itt vagyok.

— Hol?

— Itt.

A remegő hang a tehén alól jött. Az asszony csakugyan guggolt.

— Jöjjon hát elő!

— Nem én, asszonyom.

— Miért nem?

— Félek.

— Jöjjon hát elő, hogy az ura megcsokolhassa.

— Nem én.

Ekkor Lujza behívtá az embert.

— Most eredjen és csokolja meg a tehén alatt.

S a férj meg is csokolta, míg az asszony félve, hogy megharapja, sóhajtott: — Talán csak nem harap, no!

— Ördögadta kis Lujza asszony! — szölt don Giuseppe.

S betelve a kártyajátékkal, csendesen tapogatva oldalán és hasán szerény gömbölyűségét, ez a kis ember a régi világból most látogatásának második czéljára gondolt. Egy szócskát akart szólni Lujza asszonynak. A mérnök kiment, hogy megtegye szokott pár lépésnyi sétáját a Tavorell kis emelkedésig, melyet ő tréfásan Szt. Bernát-hegységnek hívott; és Franco egy pillantást vetve a holdra, mely akkor villant elő a Bisnago fekete orma felett és visszatükröződött a hullámzó vizen, — leült és zongorához és ideális fájdalomnak kitörésével rögtönözni kezdett; a hangok tovaszállottak a nyitott ablakon keresztül a tő zengő mélysegei felett.

Mikor a pap, elvégezvén mondanivalóját, hazament, Lujza lábujjhegyen a zongorához jött, megállt, hallgatva férjét, átérezve szépségét, gazdagságát, tüztét annak a léleknek, mely az övé volt s mely viszont őt birta örökre. Nem mondta ugyan soha Francónak: folytasd ezt az utat, írj, hozd nyilvánosságra, — talán azért, mert helyesen azt tartotta az ő egyensúlyozott vonzalmában, hogy Franco nem tudna a középszerűen felülemelkedő műveket alkotni, de főképp azért sem, mert habár finom érzéke volt a költészet és a zene iránt, nem sokra

becsülte alapszámban véve egyiket sem, nem tetszett neki, hogy valaki egészen ezeknek szentelje magát, s férje részére úgy szellemi, mint anyagi téren más, férfiasabb tevékenységet kívánt.

Mindamellett csodálta Franco zenéjét, jobban, mintha nagy mester lett volna; lelkének ezen titkoszerű nyilvánításában talált valami szűzieszt, őszintét, egy szerető lélek fényét, mely annál méltóbb volt a szeretetre.

Franco nem vette őt észre, csak a mikor érezte, hogy két kar érinti vállait s nyakában látta függni a két kezecskét.

— Nem, nem, csak játsszál, — suttogta Lujza, mert Franco megragadta kezét s arcát felfelé fordítva, felelet nélkül, kereste szeméit és ajkát, mire Lujza megcsokolta őt s felemelte arcát, ismételve: „játsszál!”

Franco még erősebben lefelé vonta a foglyul ejtett két csuklót és csendben az édes, édes ajkát kívánta; ekkor Lujza megadta magát, ajkára illesztette ajkát egy hosszú csókban, mely telve volt beleegyezéssel, édesebb és üdítőbb volt, mint az első. Majd ismét sügta: „játsszál!” S ő boldogan játszott viharos dalmi zenét, telve örömköltásokkal. Mert abban a pillanatban teljesen magának hitte feleségének lelkét, míg máskor annyiszor — bár tudva, hogy szeretik, — érezni vélt benne a szerelem fölött egy büszke, nyugodt és hideg szellemet, melyhez az ő lelkesedése fel nem érhet.

Lujza gyakran tette fejére kezét és könnyedén csokogatta haját. Ismerte férjének kétseit s mindig erősítette, hogy egészen és teljesen az övé, de szíve mélyen érezte, hogy igaza van. A szellemi függetlenségnek egy szívós, büszke érzete ellenállt a szerelemnek. Ő képes volt nyugodtan megítélni férjét, felismerni tökéletlenségeit s érezte, hogy az erre nem volna képes, érezte, hogy az szerelmében alázas és végtelenül odaadó. Lujza nem gondolta, hogy igazságtalan férje iránt, nem tett magának szemrehányást, hanem érzékenyül szerető gyöngédségében, valahányszor erre gondolt. Most kitalálta, mit jelent az örömmnek ez a zenei kitörése és meghatva megölelte Francót, elhallgatatta egyszerre a zongorát.

A lépcsőn a bácsi lassú és nehéz léptei halatszóttak, a mint visszajött az ő Szt. Bernát-hegyéről.

Nyolcz óra volt s a szokott tarokkisták, Giacomo úr és Pasotti, nem érkeztek. Ugyanis szeptemberben és októberben Pasotti is látogatója volt a Ribera-háznak, a hol úgy tett, mintha szerelmes volna a mérnökbe, Lujzába, sőt Francóba is. Franco és Lujza gyanakodtak rá, hogy kettős játékot játszik, de Pasotti régi barátja volt a bácsinak és jól kellett őt fogadni a bácsi iránti figyelemből.

Minthogy a tarokkisták késtek, Franco csónakázást ajánlott nejkének, hogy a holdban gyönyörködjenek. Először megnézték Máriát, a ki ágyaszkájában aludt az alkonyban, arcával jobb vállára hajolva, egyik karjával feje alatt, a másikat mellén tartva. Nézték őt, mosolygva megcsokolták, hallgatagon találkoztak gondolataik Teréza nagymamánál, a ki annyira szerette volna őt, ismét megcsokolták, komoly arccal.

— Szegény kiesikém, — mondta Franco. — Szegény pénz nélkülű Maironi Mária kisasszony!

Lujza egyik kezét szájára tette. — Csitt! — szölt. — Boldogok vagyunk mi, pénz nélkülű Maironik.

Franco megértette s nem válaszolt azonnal; de azután, a hálózobából a csónak felé menve, ezt mondta feleségének, elfeledve öreganyja fenyegetését:

— Nem lesz ez mindig így!

Az öreg marchesa gazdagságára való czélzás nem tetszett Lujzának.

— Ne beszélj róla, — szölt. — Azt a vagyont újjammal sem szeretném érinteni.

— Mária miatt mondom, — jegyezte meg Franco.

— Máriának itt vagyunk mi, a kik dolgozhatunk.

Franco elhallgatott. Dolgozni! Ez is egy olyan szó volt, melytől a szíve elszorult. Tudta, hogy tétlen életet él, mert a zene, olvasmány,

KÖSÜLY PARTJÁN TAVASZSZÁL. — Bosnyay István festménye.

virágok, időnként egy-egy vers, mi volt mindez, ha nem hiábavalóság és idővesztegetés? S ezt az életet nagyobb részét másnak a terhére folytatta, mert az ő saját évi ezer osztrák lirájából hogyan élt volna meg? Hogyan tartotta volna fenn családját? Megszerezte ugyan a doktorátust, de a nélkül, hogy bármilyen hasznát húzna belőle. Nem bízott saját képességeiben, érezte, hogy nagyon is művész, nagyon is idegenkedik a jogász-mesterségtől, tudta, hogy nem folyik ereiben az erős, dolgos emberek vére. Másban nem látott menekvést, mint a forradalomban, a háborúban, a haza szabadságában. Oh, ha Olaszország szabad lenne, mennyire szolgálna, mily erővel, mily örömmel! Ezek a költői merengések megvoltak a szívében, de nem az elhatározás és az állhatatosság, hogy erre a jövőre tanulmányaival előkészüljön.

(Folytatása következik.)

HONVÉDEK GAZDASÁGI TANFOLYAMA.

Több európai államban tettek kísérletet arra, hogy a katonákat kiképezzék mezőgazdasági munkára. Nálunk is történt mostanában erre való kísérlet a csikseredai állami földmívelő iskolában, a hol tanfolyamot tartottak az ott állomásozó honvéddzázalój katonáinak gazdasági képzésére. A derék honvédek szorgalmasan tanultak a tanfolyamon előadott dolgokat, melyeknek bizonyára jó hasznát fogják majd venni odabaza, ha a katonaságtól kikerültek. A minap tartották meg a záró vizsgálatot, a melynek szép sikere buzdítás a jó szándékú kezdemény tovább fejlesztésére. A vizsgálaton a földmívelési miniszter Kállay Ubul főispán képviselte; a tanfolyam vezetője pedig Szigeti Wargu László igazgató volt.

FÖLDRENGÉST JELZŐ KÉSZÜLÉKEK.

Földalatti kamarában, mozdulatlanul, szilárd alapra téve, áll a legérzékenyebb műszer, melyet valaha készítettek: a földrengés-mérő, a szeizmográf. Körülötte nem mozdul semmi, föld nem sülled, padló nem ropog, de finom tengelyen álló erős törzs mégis szünet nélkül ing és leng. Miért? Azt jelenti a könnyű mozgása, hogy örökké reng valahol a föld? Majdnem azt. Mert a föld kérge, melyet oly szilárdnak vélünk, talán sohasem fekszik háborítatlanul. Ha földrengés nem rázkódattja is meg, örökös nyugtalanitják más nemű okok, ha egyéb nem, akkor a szél, mely megmozdítja a levegő tömegeit és nekizúditja a hegyláncolatoknak, vagy akár a villamoskocsi, mely künn az utcán rohog. A szeizmográf mindezt érzi és átadja saját mozgását egy kényes rugókon fölött nyugvó tolnak, mely véget nem érő vonalban rajzolja le

minden mozdulatát egy legombolyodó papírszalagra.

Némelykor aztán nyugtalanság vesz erőt a készüléken. Veszedelmet érez. Ingája nem mozog már álmotagon; lengő mozdulatai mind határozottabbak; a kisebb lengést nagyobbak és még nagyobbak követik, pedig körülötte, a boltív alatt, a levegő sem mozog; és nem szűnik a lengés, eltart órák hosszáig, most csillapodva egy kissé, majd titkoszerű energiától mozogva, nagyobb és nagyobb kilendüléssel. Valahol megmozdult a föld.

Azok a hatalmas katasztrófák, melyek a közelmúlt két év alatt romba döntötték San-Franciscót és Valparaisót s az emberek százait pusztították el most egy éve Mexikóban, mindenesetre vésszesebb bizonyosságot tettek róla, mint az a kisebb méretű földrengés, mely a Kis-Kárpátok és az osztrák Alpok között íjesztett reá az emberekre nem régen ezelőtt, hogy a föld kérge korántsem jutott el még a mozdulatlan dermedtség állapotába, hanem hogy néhanapján elképzelhetetlen nagyságú erők mozdulnak meg, a melyek több méternyi magasságra is felemelnek és alályesztenek, szétszakítanak és ismét összerontanak tizezrekre menő négyzetkilométereket.

Arról, hogy mily képzeletet felülmúló erők mozdulnak meg egy-egy földrengés alkalmával, némi fogalmat nyújt Hecker tanárnak az a megfigyelése, hogy azután a földrengés után, mely romba döntötte San-Franciscót, Potsdamban, mely körülbelül tizezer kilométernyire volt a katasztrófa színhelyétől, három milliméternyire mozgott előre és hátra a föld (Budapest is körülbelül ez volt a megfigyelés), holott ugyanott csak fél milliméternyi mozgást állapítottak meg egy más alkalommal, midőn mindössze 350 méter messzeségben felrobbant harmincz mázsányi robbanóanyag, mely sokszorosan erősebb volt, mint a puskaapor. Földrengést okoz a tűzokádók kitörése, nagy földalatti barlangok beomlása is, de az ily földindulást mindig csak a közelben érzik meg. Ilyenféle rengések gyakrabban fordulnak elő a Karsztok közt, s a ki a magyar államvasutak vonalán Fiuméba utazik, a tengerpart közelébe érve, lát a hegyek közt nagy töleseralakú süppedéseket, a melyek mind arról beszélnek, hogy valamikor nagy vízmoszt barlangok omlottak be alattuk.

Hogyan érzi meg a szeizmográf a távoli földindulást? Midőn a föld megmozdul, rengésétől kétféle hullámzás támad. Az egyik a föld belsején szalad végig, gyorsabban, mint a fő-hullámok, melyeket a föld kérge közvetít tovább. Ennélfogva az előbb említett hullámok himbáló mozgását hamarabb érzi meg a szeizmográf; e hullámok mintegy bejelentő a később jelentkező fő-mozgásnak. A san-franciscói földrengés alkalmával körülbelül félórával előbb érkezett meg Budapestre ez a

BERZENÓZE.

földalatti mozgás, mint a sokkal nagyobb földmozdulatok, melyek a föld színén érkeztek hozzánk. A földhullámoknak ez a késedelmezése módot ad a földrengési obszervatórium-ban arra, hogy szem előtt tartva a bejelentő hullámok megérkezéének időpontját, tűrhető pontossággal és elég gyorsan ki lehessen számítani a földrengés távolságát. Minél nagyobb idővel előzi meg a bejelentő hullám a földhullámokat, annál messzebb van tőlünk a földrengés fészke, és megfordítva: minél rövidebb idővel előzi meg, annál közelebb. A legutóbbi földrengésnél is abból következtették egész biztosan a földrengés közelségét, hogy a budapesti obszervatórium Wiechert-ingájának nyugtalansága mindössze négy percig tartott.

Hogy egyébként mily óriási különbség van a legutóbbi földrengés és a nagy földindulás között, mutatja az e számunkban közölt két szeizmogramm, melyeknek egyike a távol san franciscói földrengés vonalait írta le az ó-gyallai földrengés-jelző készülék ingáján, a másik a legutóbbi, közelünkben támadt földrengés vonalait a budapesti földrengési obszervatórium Wiechert-ingáján.

BOSZNYAY ISTVÁN KIÁLLÍTÁSA.

A kik figyelemmel kísérték eddig is Bosznay István fölötté rokonszenes festői pályafutását, a «Nemzeti Szalon»-ban most megnyílt gyűjteményes kiállítása után első pillanatra azt hitték, hogy a művész ime férfikora elején már megállott fejlődésében. Am ez csak optikai csalódás, a mit két feltűnő körülmény okoz. Az egyik: hogy Bosznay már elindulásakor ritka festői készséggel állott ki a porondra, s így már évek előtt szinte «megérkezett» embernek hatott; a másik: hogy falun élő ember léte szívszában tudott ellentállni a jobbára külföldi hatásoknak s nem veszítette el festői egyéniségét az új irányok heves ostromlásai közepette sem.

Ime látjuk: e látszólagos konzervativizmus mögött épen a modern művészet prédikálta egyik legnagyobb művészi erény húzódik meg: a festői egyéniség, mely nem engedi magát békába verni sem új jelszavaktól, sem magát eltántorítani a már egyszer felismert igazságtól. Kissé érzélgősségre hajló lélekkel az anyaföld hálájának is nevezhetők ezt az ellentállási képességet; hálának azért a szeretetteljes hűségért, melylyel Bosznay a nagy természet szíve dobogását és minden csendes lélekzetvételét lesi.

Mert Bosznaynak egész művészi hitvallása ez egy szóban fejezhető ki: természetimádás. E hitvallásban legfeljebb még egy canon található: a magyar föld imádása. Mintha rajta is beigazolódna a rónák fiainak beteges nosztalgiaja, melylyel oly csökönyösen ragaszkodnak a végtelen síksághoz: festői tárgyai között egy dombocskát is alig találunk, a déli-ház házája, a csendes vizek, szomorú lápok, suttogó jegenyefák az ő kizárólagos biro-

TÓ PARTJÁN.

BOSZNYAY ISTVÁN FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSA A NEMZETI SZALONBAN.

igyekezik lépten-nyomon az úgynevezett hangulattal ellensúlyozni a dekoratív hatásokat. De viszont bármit akar, a művészi finomságokat sohasem áldozza fel az alacsonyabbrendű izlésnek tetszetős édeskészségért s tudását sohasem állítja a megalkuvás szolgálatába. A hogy képeinek színeiben, úgy technikájában is az arany középut hiva.

Száznyolczvan képe van a kiállításon; az egész Szalon az ő munkáival van tele. Impozáns termékenység! Mintha a magyar róna nemcsak kalászbán, de művészi erőben is versenyezni akarna a Nyugattal!... És diadalmasan versenyez vele.

ROBESPIERRE.

Sardou drámája.

Robespierre rémuralmának időszaka képeiben. Ezt írta meg Sardou Viktor, ki a francia színpadi szerzők közül legjobban ért izgalmas, hátkorrongató színpadi képek festéséhez. Nem is fukarkodott semmivel, a mi a néptömegek kíváncsiságát kielégítse. Egész este hatalmas sokaságok mozognak a színpadon. Láthatjuk a börtönt, hol könnyűvérű francia főurak még utoljára mulatnak, mielőtt nyaktiló alá viszik őket. A Place de la Concordeon ünneplő népet, a legfelső lény tiszteletére rendezett felvonulást, a convent ülését, a hol Robespierret megbuktatják. Hallhatjuk a halálra ítélték sikoltásait, a tömeg üvöltését, a vesztőhelyre haladó kocsi zörgését, a forradalom dalait. Még a meggyilkolt girondisták szellemei is felvonulnak előttünk. S e rémes hangok és színek ellensúlyozására bőven kapunk a nyolcz felvonásra terjedő műben érzelmes és idilli jeleneteket. Szóval Sardou híven követte a mondat. Tömeget csakis tömeg győz le.

De a bírálót nem a sok díszlet, tabló és népsokaság érdekli, hanem a dráma. A díszlet-festő, kellékes, ruhatáros, világítómaster és rendező munkája közben keresi a tulajdonképeni cselekményt. S ennek a nyomait is megtalálja a műben. Minden felvonásba jut valami belőle. Mintha Sardou egy apa s annak természetes fia közti összeütközést akart volna megírni. Az apa Robespierre, a ki ifjú korában elcsábította egy előkelő úrnak leányát. A nőnek fia született, a ki felnőtt s most mit sem sejt arról, hogy Robespierre fia. Lelkes hiva az arisztokratának és gyűlöli a rémuralom hőst, Robespierret. A Place de la Concordeon a nagy ünnepi felvonulásban halált kiált Robespierre-re, fel akarja ellene lázítani a tömeget, de elfogják. Robespierre kíváncsi, hogy ki volt az a dühös ifjú, a ki ellene szónokolt, a börtön-

ből magához hivatja. Apa és fiú egymás kilétét nem tudva, halálos ellenségekként állanak egymással szemben. Idegizgató jelenet után Robespierre megtudja, hogy az ifjú — az ő fia. Meghatottság vesz rajta erőt, meg akarja menteni fiát s annak börtönbe jutott anyját. De nem árulja el magát fia előtt s börtönbe viteti, hogy onnét majd titokban kiszabadítsa. Éjjel keresi a börtönben, de nem találja. A fiú azonban mások segítségével folytan mégis kiszabadul s most még vadabbul dühöng Robespierre ellen. Meg akarja ölni. A conventbe megy, s ott arra kész, hogy tört döfjön Robespierre szívébe. Csak hogy tette fölőlegessé válik, mert a conventben Robespierre úgy is megbukik s maga vet véget életének. Az ifjú pedig meg se tudja, hogy a szarnok az ő apja volt.

Látható, hogy ebben a drámában úgy a hős, mint ellenfele csak készülnek drámai összeütközésre, csak akarnak valamit cselekedni, de nem jutnak a tulajdonképeni cselekvésig, még egymás fölisméréseig sem. Robespierre meg akarja menteni fiát, a fiú meg akarja ölni Robespierret, dráma is akar közöttük megindulni, de csak egyszer találkoznak s azontúl mindvégig arra vigyáz az író, nehogy véletlenül is egymásra akadjanak. A tulajdonképeni drámának tehát a nyolcz felvonás daczára csak expositióját kapjuk.

De a politikai küzdelem sem fejlődhetik ki. Robespierre mindenre csak kész, de semmit sem tesz. Meg akar egyezni Angliával, korlátlan egyedürré óhajt lenni, meg szeretné ölni versenytársait, meg kívánná szüntetni a vérengzéseket, szóhoz akarja jutni a conventben, egyáltalán sok mindent óhajt, de végül is kiderül, hogy az egész estén keresztül mit sem cselekedett. De nem csoda. A külső hatás miatt annyi mindenféle történelmi tablót kellett a szerzőnek színpadra hoznia, hogy azoktól rá nem ért drámája benső fölépítésére.

A színművet, noha francia író terméke, nem Párisban, hanem Londonban hozták először színre. Talán ennek tulajdonítható, hogy a szerző az angol közönség iránti tekintetből egy mélyebb belátású, böles angol férfit állít be művébe, holott saját nemzete politikai belátásának megsemmisítésére nem gondol. Általában a francia forradalomnak csak iszonyait látja meg, vívmányairól nem tud. Bizonyos, hogy ezért a francia köztársaság közönsége előtt nem is remélhet szíves fogadtatást.

A mi nemzeti színházunk annál nagyobb buzgóssággal iparkodott a mű sikerét biztosítani. De színpada kicsiny s az ily nagy látványosságok bemutatására alkalmatlan. Kellő számú és kellőképp betanítható statisztasze-

FEHÉR HÓLEPEL.

mélyzete sincs. Sok műszaki akadály és rendezői nehézség is rontja a mű tömegjeleneinek érvényesülését. Ha a szereplőket méltatni akarnók, föl kellene sorolnunk a színház egész személyzetét. De tán elég lesz emlétnünk Jászai Marit, a ki Robespierre egykori kedvesének szerepében nyújtott kiváló alakítást. Végül teljes elismeréssel kell illetnünk Abányi Emil kitűnő fordítását.

Palágyi Lajos.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Mikszáth Kálmán műveinek egyöntetű kiadásában most egyszerre kettő hagyta el a sajtót: a *Különös házasság* című két kötetes regény s az *Öreg szekér fakó* című novella-gyűjtemény. Fölőleges épen a mi olvasóink előtt fejtetgetni, mi a magyar olvasóközönségnek Mikszáth Kálmán. Egyedül áll ő, megrendíthetetlen tekintéllyel és népszerűséggel az élő irodalom legmagasabb helyén, a honnan csodálatosan mély és egészséges egyénisége végigragyog — túlzás nélkül, tényként mondhatjuk — az egész művelt emberiségen. Az ellentétektől tépdesett, nagyokra törő, kis dolgokban kimerülő modern világirodalomban ő ma az egyedüli igazi képviselője a humornak, vagyis ő tudja egyedül nagy egységbe foglalva meglátni az egész életet, fölfe-

dezni az ellentétes dolgok felett lebegő nagy harmóniát, — más szóval az ő lelkében él ma egyedül az egész világon az emberi lélek legnemesebb nedűje, a humor. S hogy ez mennyire megemesít mindent, a mit hatalmába kerít, arra kitűnő példa a *Különös házasság*, egy sok tekintetben visszás és nyomasztó elemeket rejtő házasság története, a melynek komorságát azonban annyira megfényesíti az író előadásának csodálatosan szeretetreméltó közvetlensége, felfogásának egyszerű mélysége, emberlátásának sokszor szinte megdöbbentő igazsága, hogy az egész történet megemberiesedik képzeletünkben. Az *Öreg szekér fakó* hám-ban az író szíve nyilatkozik meg, az ellágyulás nélküli egyszerű hangon megírt apró jellemző vonások gyermekeiről úgy közel hozzák szívünkhöz az embert, lelkének eredendő finomságával, mint nagyon kevés más műve. Minek panaszkodni a mai irodalom ellen? Minek keresni benne az ellentéteket? A míg Mikszáth dolgozik a magyar közönségnek, addig méltón állunk a világ előtt, nem kell szégyenkeznünk a legfejlettebb irodalmak előtt sem.

A «Budapesti Szemle» márciusi füzeté első helyén Berzeviczy Albertnek a Kisfaludy-Társaságban Pulszky Ferenczről mondott emlékbeszédét közli, mely tömör, a lényeges vonásokat kitűnően érvényesítő jellemrajzot ad a közelmúlt magyar kulturális és közéletnek ez érdekes alakjáról. Zsitinszky Mihály befejezi az 1848-iki XX-ik törvényekről szóló tanulmányát, mely tanulságos történelmi háttérrel ad egy mindig napirenden levő közéleti kérdésnek. Gróf Vay Péter folytatja naplószerű följegyzéseit Ausztrálázsiáról. A szépirodalmi részben találjuk Blasco Ibáñez spanyol irodalmi regényének fordítását, Lévy József A szerelem útja című meleg szavú versét s Vikár Béla egy Lafontaine-fordítását. Erdely Aladár a Nemzeti Szalon tárlatait méltatja, Pláts Bonifác Gubányi Károlynak Mandzsországról szóló könyvét ismerteti, egy névtelen író a Kisfaludy-Társaság nemrég megindult irodalmi élettrajz-sorozatát bírálja néha találó megjegyzésekkel, egészben azonban nem sok jókarrattal. Az «Értesítő» rovat néhány magyar és külföldi könyv bírálatát közli. A Budapesti Szemle Gyulai Pál szerkesztésében s a Franklin-Társulat kiadásában jelen meg minden hol elsején, előfizetési ára fél évre 12 korona, egyes szám ára 2 korona.

Komárom monografiája. A Magyarország vármegyéi és városai nagyarányú monografia-vállalatában most kerül sor Komárom vármegyére és városra egy hatalmas terjedelmű könyvben. Az anyag mindenféle tekintetben nagyon érdekes, mert Komárom, akár a természet, akár a történelem, akár a kultúra szempontjából nézzük, egyaránt egyike a legérdekesebb vidékeknek a hazában. A természet egészen sajátos, a többi vidékektől elütő, különösen a Csallóközben, mely egykor Magyarország virágos kertje volt, később elszegényedett s csak mostanában kezd megint egy kissé fölvirulni, hogy egykori gazdaságát, hírét visszanyerje. Természeti fekvése tette Komáromot kezdettől fogva a hadak állomáshelyévé, erős várrá, a mely nagy szerepet játszott jóformán minden nagyobb hadjáratban, legnagyobb szerepet pedig a szabadságharcban. Egykori gazdagsága nagy műveltséget fejlesztett ki, innen magyarázható az az előkelő hely, a melyet különösen a XVIII. század második fele óta, tehetséges fiai által, a magyar kultúrában játszott. Péczely József agítáló

ŐRSI TÁJ.

BOSZNYAY ISTVÁN FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSA A NEMZETI SZALONBAN.

ereje és önfeláldozó munkássága révén egy ideig szinte művelődési központ lett, járt itt Révay Miklós is, Csokonai szívében itt ébredt fel a Lilla iránti szerelem, mely a debreczeni költő legszebb műveinek adta anyagát. Innen indult útjuk a magyar irodalom romantikus korszakának egész sereg harcosza a második gloriából: Tóth Lóránc, Obernyik Károly, tanár volt a hecsész gimnáziumban Czuczor Gergely. Ezek után az előzmények után egyszerre a legnagyobb magyar írók egyikét adta a nemzetnek Komárom: Jókait, azóta pedig a Beöthyket, Szinyei Józsefet, Thaly Kálmánt, a politikusok közül idős Pázmány Dénest, Ghyez Kálmánt, Darányi Ignácot stb. Ez a mult már magában is érdekessé és rokonszenvesé teszi a várost és vármegyét. Csaknem kizárólag magyar lakossággal pedig támasztó fűla a magyarságnak nyugatról a németés, északról pedig a tótság ellen, a magyar nemzetiség terjedésének egyik hadműveleti alapja. Ennek a magyar népek jelenének és múltjának, gazdálkodásának s etnografiai jellegének megismerése nagy tanulságokat nyújt mindenkinél, a ki meg akarja érteni a mai Magyarországot. A nagy monografia, mint a többi vármegyék és városok ismertetésében, ebben is nagyobbára helyi munkásokkal dolgozik, a mi tekintve, hogy sikerült köztük minden ágra színvonalon álló erőket megnyerni, biztosítékot nyújt az adatok első kézből vett megbízhatóságára. Az előző Darányi Ignác földművelési miniszter, a vármegye egyik birtokosa írt, a természeti viszonyokról Timkó Imre geológus írt, az őgyallai obszervatóriumot alapította, Konkoly-Thege Miklós ismerteti. A községeket Vende Aladár dolgozta fel, a komárom városáról szóló külön fejezet Kovács Albin városi levéltáros műve. A vármegye népével Papay Ernő ismert meg, a mezőgazdasági állapotokról Ruisz Gyula, ki, jószágigazgató és Osváth Gyula, míg az ipari és kereskedelmi ügyekről Fischer Elemér iparfelügyelő tájékoztat. Szendrey Imre tanár, Pogrányi József főgőzész, Farkas Benő főorvos, Alapi Gyula főfelvétáros a közoktatás, a törvénykezés, az egészségügy, az irodalom, tudomány, művészet fejezeteit dolgozták fel. Komárom vármegye történetének igen gondosan összeállított fejezete ifj. Reisz Ede műve, a ref. egyháza vonatkozó részt Antal Gábor püspök, az evangélikus egyháza vonatkozó Jánossy Lajos esperes írta meg, a vármegye újabbkori történetét pedig Pogrányi József. Ugyancsak ifj. Reisz Ede munkája a vármegye némes családjainak összeállítás. A mű becsét fokozza a sok kép, melyek közt 104 műmelléklet van.

Reclus Elisée emléke. A nagynevű francia geográfus külső tagja volt a magyar Akadémia is, s akadémiai szokás szerint mostanában tartott róla emlékbeszédet a magyar földrajzi tudomány legkiválóbb képviselője, Lóczy Lajos. Az emlékbeszéd rövid, de magvas, nemcsak a szakemberek szól, hanem minden művelt embernek; szép és meleg arcképet ad Reclusról a tudósról és idealistáról, egy pár nagy vonásban jellemzi egyéniségét, munkássága eredményeit és szellemét.

A gyermekről. Dr. Bókay János egyetemi tanárnak ily című munkája is egyik eredménye annak az irodalmi és társadalmi mozgalomnak, melyet kiválóbb orvosaink indítottak az egészségügyi ismeretek népszerűsítésére. Bókay kifejezetten leányoknak, a jövő nemzedék leendő anyáinak és főnevelőinek írta könyvét, mert jó, ha már jó előre elkészülnek a női hivatás legfontosabb és legnevesebb részére, a gyermeknevelésre. Négy fejezetben eladja egész tárgyat: a gyermek testi fejlődését, a fogzást, a gyermek szellemi fejlődését s testének és szellemének gondozását, a természetes táplálást s az állati tejnek mint tápszernek szerepét s végül a kis gyermek mesterséges táplálását. Az egész kis könyvet el lehet néhány óra alatt olvasni, megértheti mindenki, minden előzetes ismeret nélkül is, tanulni pedig nagyon sokat lehet belőle. A nagyon jóarváló kis könyv a dr. Gerlóczy Zsigmond szerkesztése alatt megjelenő *az egészség könyvtára* című vállalatban jelent meg.

Wosinszky Mórról, a nemrégiben elhunyt nagy-eredetű archeológusról most egyszerre két kegyelet élettrajzi munka jelent meg. A magasabb színvonalú, bár rövidebb. Ortvay Tivadar akadémiai emlékbeszéd, a mely egyszerű vonásokkal, érdekes képét adja egy munkás életnek, a mely a tudományoknak is szép gyümölcsöt termelt. A másik Haugh Béla munkája, szintén sok gondnal és szeretettel készült, adataiban azonban, a tárgy fontosságához mérten, túlságosan is részletes. A helyett, hogy olyan aprólékosan foglalkozik Wosinszky papi dolgoival, a melyek, egy tudományos egyéniség méltóságáról lévén szó, elvégre is csak magánügyek, jobb szeretnénk volna látni annak a lélektani folyamatnak kifejtését, hogy lett az eredetileg dilettáns Wosinszkyból kutatásainak mind növekvő sikere által jeles szakember s mennyiben látszik meg ez a fejlődés tudományos munkásságán. Szűkebb kör azonban, melyet nemcsak a hidegen objektív érdeklődés fűz a kiváló tudós emlékéhez, hanem a személyes ismeretség és rokonszeny is, hálás lehet a szerzőnek a derék igyekezettel írt élettrajzért.

Trefás dalok. Kossorits József főleg a tanuló- ifjúság számára néhány trefás dalt ad ki, melyek iskolai záróünnepélyekre, ifjúsági hangversenyekre, valamint farsangi trefás estélyekre kiválóan alkalmasak, 3-4 egyenlő jellegű szövegre zongora-kísérettel vannak megírva; dallamosságuknál és tárgyuknál fogva igen hamar betaníthatók s csekély költséggel is, csaknem lapról énekelhetők. A most megjelent 1-ös szám *A vasúton* zongora vezérkönyve 14 oldalra terjed, s bolti ára 2 korona 50 fillér. A négy szöveg egyben 80 fillér. Előfizetni a szerzőnél lehet. (Budapest II. Mész-utca 21.)

Új könyvek:

Öreg szekér fákó hám. Irta Mikszáth Kálmán. Különös házasság. Regény két kötetben, írta Mikszáth Kálmán.

Budapest, Révai testvérek; ára kétetként füzet 4 korona, diszkötésben 6 korona.

Komárom vármegye és Komárom szab. kir. város monografiája. Írták komáromgyei helyi munkatársak. Budapest, Országos monografia-társaság.

Emlékbeszéd Reclus Elisée fölött. Irta Lóczy Lajos. Budapest, Akadémia kiadása; ára 80 fillér.

A gyermekről. Irta dr. Bókay János. Az Egészség könyvtára V. kötete. Budapest, Franklin-Társulat; ára 1-50 korona.

Emlékbeszéd Wosinszky Mór fölött. Irta Ortvay Tivadar. Budapest, Akadémia kiadása; ára 1 korona.

Wosinszky Mór élettrajza. Irta Haugh Béla. Szekszárd, Molnár Mór könyvnyomdájában; ára 2 korona.

EGYVELEG.

* Postagalamokkal tesznek most kísérleteket a francia Kongó-gyarmaton az egyes állomások közti érintkezés fenntartására. Azt találák, hogy egy jó postagalam óránkint 60-70 kilométer utat tud megtenni; kora reggeltől alkonyatig pedig meg tud járni 1000 kilométert. Az állomásokat úgy rendezték be, hogy egy galamb napjában 200 kilométer utat tegyen, a mire harmadfél óra kell neki. A dolganak megvan az az előnye is, hogy az ott élő ragadozó madarak sokkal lassabban röpkölnek, sem hogy a postagalamokat utolérhék.

Idéges főfájást azonnal és biztosan megszüntet a kitűnő hírnévnek örvendő Beretvás-féle *Migrén-pasztilla*. 24 pasztillát tartalmazó doboz 1 korona 20 fillér minden gyógyszerárban.

Csunya kezű nők 3 nap alatt bársónysima és bőfőhöz kezeiket kaphat, ha a Kerpel kézfinomítót használják. A Kerpel kézfinomító jószágát számtalan elismerő levél és a főváros legzebb színésznőinek nyilatkozatai igazolják. 1 üveg ára 90 fillér. Kerpel bőrfinomító mosdó-száppan 3 drb K 1.30.

A magyar általános takarékpénztár r.-t. közgyűlése. A magyar általános takarékpénztár r.-t. madarasi Beck Miksa igazgatósági tag elnökségével hétfőn tartotta meg ezen intézet XXVI-ik rendes közgyűlését. A dr. Horváth Lipót h. igazgató által előterjesztett jelentésben az igazgatóság mindenekelőtt beszámolt a tavaly március 1-én tartott közgyűlésnek az alapító főlemelést illető határozatának keresztviteléről. Az említett határozat értelmében, 8000 darab 500 koronás részvény kibocsátása után, az alapítóke 12 millióról 16 millióra, a tartaléktőke pedig a kibocsátás költségeinek levonása után fennmaradt felépítés odantálisa következtében 1,965,028 koronára emelkedett.

A felügyelő-bizottság jelentésének fölolvassása után a közgyűlés elhatározta, hogy a kimutatott 1,479,470 korona 58 fillér tiszta nyereségből az igazgatóság jutalékára 110,180 korona 64 fillér fordítandó, a tartalék-alapba annak 2,101,000 koronára való kiegészítése céljából az alapszabályszerű 68,862 korona 90 filléren kívül, még további 66,109 korona 10 fillér utaltassék; az intézeti ház értékéből 25,000 korona irattassék le; a nyugdíjpénztár 20,000 koronával javadalmaztassék; a részvénytulajdonosok 1908 március 4-étől kezdve 33 koronával 6% szálalék és a még forgalomban levő 1000 darab alapító részjegyszervénye 13 koronával váltassék be, míg a fennmaradó 119,540 korona 36 fillér új számlára vezettessék elő. Az igazgatóság tudatja a közgyűléssel, hogy az igazgatóság elnöke, Leipzig Vilmos tisztségéről lemondott.

Kármán Lajos, a takarékpénztár felügyelő-bizottságának tagja, korára való hivatkozással, szintén megvált állásától. A közgyűlés az igazgatóság összes javaslatait határozattal emelte és a felügyelő-bizottságba Bornemissza Elemér bárót és Csécsy Nagy Miklós dr.-t, a választmányba Ihrig Lajos dr.-t és Ilk Mihályt választotta meg.

HALÁLOZÁSOK.

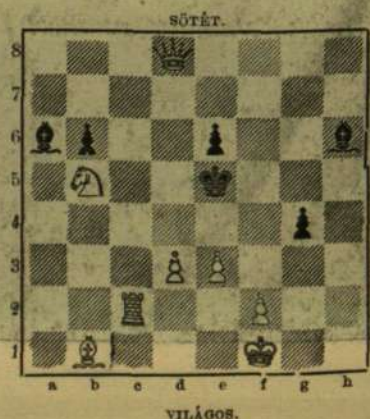
Elhaltak a közelebbi napokban: KACZÁNY NÁNDOR, az 1875-ben feloszlott budai kir. törvényszék büntető tanácsának elnöke, volt 1848-49-iki honvéd-százados, Budapest. Gyermekai: Odón, a kiváló festőművész, Géza, az ismert író és tanár és Oszkár, székesfővárosi számtiszt gyászolják. — Tasnádi Nagy Béla 48-as honvédhadnagy, kir. tanácsos, nyug.

pénzügyigazgató 78 éves korában Jólészen. — Miklós Lajos 48-as tüzemester, volt magyar államvasúti tisztviselő 80 éves korában Budapest. — ROSZNYÁK ISTVÁN 48-as honvédhuszár-szakszervező 83 éves korában Káposztalván. — GOLDSTEIN BENJAMIN 48-as honvéd 80 éves korában Abony-Szántón. — KÖMÉNY MÁRTON volt 48-as honvédtiszt 83 éves korában Lovasberényben. — SZATMÁRI NAGY SÁNDOR volt 48-as honvéd Konstantinápolyban. — KLEIN JÓZSEF, Filadelfia legöregebb polgára, 108 éves korában Klein Magyarországon született, végigküzdötte a szabadságharcot, azután Amerikába vándorolt, a hol állandóan megtelepedett. — KAISER LÁSZLÓ vendégfogadó 54 éves korában Budapest. — SZABILL LÁSZLÓ, a vakok temesvári intézetének foglalkoztató mestere 41 éves korában Budapest. — DRASKÓZI és JORDÁNFALVI IVÁNKA ÖBÖN nórágymegyei földbírtokos Szécsényben. — BOLETER IGNÁC, mosonszolgolati esperes-pébános, 62 éves korában. — INÁNCSI PAP KÁLMÁN, néhai Pap Endre költő fia, 64 éves korában Szatmárnémetiben. — WEISZ JAKAB, volt nagyrippényi bérő, 61 éves korában Newyorkban. — TURÓCZVIDÉKI és nagyapalgyai id. PRATTY JÁNOS, 86 esztendősen korában Liptó-Andráshelyen. — ALMÁSI KOVÁCHIK JÁNOS, nyug. százados, 55 éves korában Jászberényben. — GÁNS ADOLF, székesfehérvári gabonakereskedő, 84 éves korában. — MÁRTONYI IMRE, fővárosi elemi iskolai tanító, az *Ujpesti Közlöny* szerkesztője és tulajdonosa 39 éves korában. Mártonffy Imre a székesfővárosi tanítótestületnek és a vidéki hírlapokról gárdának számottevő tagja volt. A fővárosi iskolákban husz év óta működött, az *Ujpesti Közlöny*-t 16 év óta szerkesztette s más újságokba is dolgozott. Több önálló műve is jelent meg, melyek közül két kötet elbeszélése és regényei a jelentősebbek. Legutolsó regénye *„Margit a bojárleány”* címmel most van sajtó alatt. — JÁVOR ENDERE kir. bíró, Budapest. — TÓTH GYÖRGY nyugalmazott magyar királyi honvédszázados-kezelőtiszt, hatvan éves korában Ungváron. — JÁNOSY KÁROLY pénzügyi segédtitkár, 53 éves korában Zomborban. — KOVÁCS SÁNDOR, a Németh és Kovács-cég belső tagja, 38 éves korában Budapest. — SZERÉNYI MIKLÓS honvédhuszár-százados, a katonai érdemkereszt tulajdonosa, 66 éves korában Budapest. — HERCZEG ALADÁR déli vasúti mérnök, 28 éves korában Nagykanizsán. — WOLLAK JÓZSEF kereskedő, Balaton-Lellén. — BODA SOMA, 68 éves korában Nagytúró. — PLÁTHY NÁNDOR gyógyszerész, 66 éves korában Budapest. — SAMASSA JÁNOS, az egri érsek öccse és az érsekseg birtokainak igazgatója, Egerben. — VIDOR ZSIGMOND dr., a Stefánia gyermekkorház egykori szemész-főorvosa, 72 éves korában Budapest. — ROHRER FERENCZ udvari tanácsos, Frigyes királyi herceg jószágkormányzója, Pozsonyban. — LÁNG FERENCZ, 82 éves korában Veszprémben.

ÖZV. HÖMANN OTTÓNÉ dr.-né, szül. pusztaszentgyörgyi és tetőtleni Darányi Borbála 56 éves korában Budapest. Az elhunyt férje Hömán Ottó dr. miniszteri tanácsos, pestvidéki tankerületi főigazgató volt. Darányi Ignác földművelési miniszter testvérét gyászolja az elhunytban. — ESZTEL SAMUNÉ, szül. szentandrászi és péczeli Péczely Erzsébet 74 éves korában Komornán. — CSER JÓZSEFNÉ, szül. Schuster Terézia 44 éves korában Győrött. — Nemesvidi Kiss ADOLFÉ, szül. Schlichterle Julianna 56 éves korában Budapest. — SZATMÁRI LONKA, Szatmári Adolf uradalmi intéző leánya 17 éves korában Ó-Pályiban. — ÖZV. LONKA ADAMNÉ 68 éves korában Székesfehérvárott. — BELVÁTHI BALÁSZ ÁRPÁDNÉ, szül. revisnyei Reviczky Ella 42 éves korában Budapest. — TOMCSÁNYI TOMCSÁNYI MÁRTONNÉ, szül. mátrai Melicko Antonia 63 éves korában Sátoraljaújhegyen. — ÖZV. IFJ. HEGEDŰS MIHALYNÉ, szül. Megele Róza, 52 éves korában Mezőberényben. — CSERZSÁK BENŐNÉ, szül. daraspapási Darás Irma, nyug. altábornagy felesége, 59 éves korában Budapest. — LÉVAY KOÓS PALNÉ, szül. faji Fáy Ludovika 73 éves korában Tornán.

SAKKJÁTÉK.

A 2579. számú feladvány Kintzig Róbertől, Fakertón.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

Szerkesztői üzenetek.

Váláskor. Emlékszel. Még mindig tele van zavarossággal s a technika is nagyokat dögöz.

Az elvált. Kivándorlókhöz. Rendkívül kezdetleges a verselés s nem is tud semmi érdekeset mondani sem szerelméről, sem a házasságról.

Ave Maria. Nagyon akarna eredeti, frappáns fordulatokkal hatni s csak azt éri el vele, hogy keregett és zavaros lesz.

Kérdéztétek. A könny. Margit. Előbb meg kellene tanulnia a vers technikájának elemeit, aztán legalább egy kis érzés is kellene hozzá, meg művészi uralkodás a nyelven. Akkor talán menne valamire. — A kérdészt író különben jelenleg tudtunkkal odahaza van szülőfalujában; a másik író megtalálja a levél, ha csak a tér nevét írja is rá.

A mámor. Talentumra valló dolog, de egy kicsit könnyű, alig van benne egyéb, mint egy kis meleg hangulat, de ez sem elég erős arra, hogy visszahagyt volna az olvasóban.

Te vagy. Fiatal korában mindenki tud ilyet írni, de fiatal korában nem mindenki költő.

A Selyem patakánál. Csupa patron zúg, vigan esobogva szökdel a völgy ólén a kis patak, partján a virágok a habra hajlanak s cseckölnek és így tovább. Ezt már ismerjük, ismerték a rómaiak korában is. Patronnál a szobafestő dolgozik, nem a művész.

Turáni induló. Érdekes kvalitások vannak benne, szeretnénk azonban öntől egyebet is látni, bizonyosan akadnak egyszébb dolgai is.

Nem közölhetők továbbá: Miserearis. — Temeztés. — Kertben. — Kis vers. Régen és most.

Eljegyzési Lakodalmi-Damast-Eolienne

Selyem

és „Henneberg”-selyem 75 kr.-tól feljebb, bérmentve és vámmentesen. Minta postafordulattal. Megrendelések bármelyikben.

an Seidenfabrikt, Henneberg in Zürich.

A Bőr- és Lithion-tartalmú
gyógyforrás
Salvator
kiváló sikerrel használtatik
vesebajoknál, a húgyhólyag bántalmánál és köszvényénél, a cukorbetegségnél, az emésztési és légzési szervek hurtyainál.
Húgyhajtó hatású!
Vasmentes! Könnyen emészthető!
Teljesen tisztá!
Budapest főraktár Edeksuty L. urál.

ZEISS
TÁBORI TÁVCSÓ
a képek fokozott plasztikájával.

12471

SELESTETT TÁVOSÍTÁSI
UJ MINTAK UTÁZÁS, SPORT, VADÁSZAT, HADSEREG, TENGERSZET

A ZEISS-féle TÁBORI TÁVOSÓVEK elismert előnyei: nagy fényerő, kiváló élesség, állandóság, nagy láttér, szabatos kivétel, tropus-élesség az új mintáknál a legmesszebb-mesdén fokozottak. — Tessék prospektust kérni T 79.

Beszerezhető valamennyi optikai üzletben, ugyszintén:

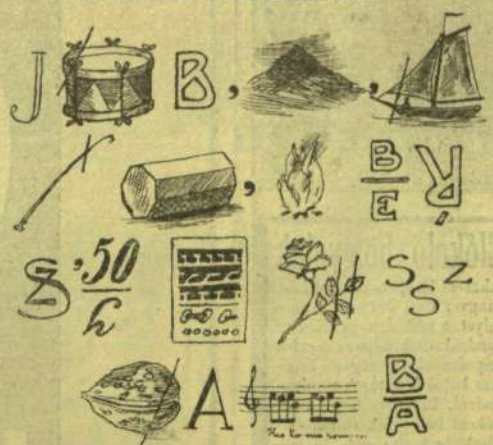
Berlin
FRANKFURT A. M.
HAMBURG

CARL ZEISS
JENA (NÉMETORSZÁG)

LONDON
ST. PETERSBURG
WIEN

Tavaszi napsugár. — Gyere. Hazatérők. — Barna kis lány. Szán röpül. — Mit vétettem édes jó Istenem stb. — Szép az élet.

KÉPTALÁNY.

A 6-ik számban megjelent képtalány megfejtése: A bölcs magában bíz.

Felolós szerkesztő: Hofitsy Pál.

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóihiatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

SARG-féle 60
KALODONT
LEGJOBB
FILLÉRT
FOG-CRÉME

Ime vége az én tudományomnak!
Katarhuson permanens nyálkától magát és semmilyen szer sem akar használni. Izzadtam is, tért is ittam, bombonkat szogattam, melyek meggyomortották a gyomromat — és a katarhus még mindig megvan. — Ugy? Amde itt ön kideríteti a Fáy-féle valódi sodent pasztillákkal! Mondom Önnek, ezek egy ilyen katarhusal egy felrömlök, hogy öröme telik benne az embernek és nem ártanak a gyomornak — hanem közbűssé teszik a főlös savat. A ki a Fáy-féle sodent használja, jól érzé magát! Kapható dobozunkat 1 K 25 f.-ért minden gyógyszerárban, drogueriában és ásványvízkereskedésben. Azonban határozottan visszatartandó mindennem utánzat. Vezérkönyviség Ausztria-Magyarország részére: W. Th. Guntzer, Wien IV. 1. Grosser Neugasse 27. 12052

HA FÁJ A FEJE,
ne tévedezik, hanem használjon azonnal
Beretvás-féle **MIGRAIN-Pasztillát**
mely 5 perc alatt mindenféle természetes ideges fejfájást, még ha krónikus is, megszüntet. Felülmél minden eddig ismert szer. Hatásos bármilyen, még a leghevesebb fejtámlás is. 12290

Beretvás Tamás Kispest, Rákóczi-utca 61.
Ingyen postai szállítást 3 doboz rendelésénél.

Vásároljon Svájci selymet!

Kérjen mintát tavaszi és nyári újdonságainkból ruhák- és bluzokra. Surah chevron, Messaline ombre, Armare granité, Louisine, Tafetas, Monseille 120 cm. széles, méterenként 1 K 20 f.-től feljebb fekete, fehérben, egy- és színesben, egy mintázt bluzok és állományok baist- és selyemből. Mi csak szavatolt szolid selymeket árunk el közz. magánfelelnek már bér- és vámmentesen házhoz szállítva.

SCHWEIZER & Co., Luzern U/23. (Svájc.)
Selymekelme-kivétel. — Kir. udv. szállító.

A Rohitsi „Tempel”-forrás

Nagybani raktár Magyarország részére:
Hofmann József, Budapest, V., Báthory-utca 8. szám.

Technikum Mittweida
Igazgató: A. Holst, tanár. 12073 (Szász királyi).
Magasabb technikai tanintézet elektro- és gépész-mérnökök, technikusok és művezetők kiképzésére. Órádagon felszerelt elektrotechn. és gépészeti laboratorciunok. Gyári tanuló-műhelyek. 3810 hallgató a 38. iskolai évrben. Program stb. díjtalanul a titkárság által.

Első Leánykiképző Egyesület m. sz. Gyermekek és életbiztosító intézet Budapest, VI., Teréz-körút 40-42. Alapított 1883-ban.

Folyó év február havában 1.555.500 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1.339.500 K értékű új biztosítási kötvény állítottott ki. Biztosítási összegek fejében 95,476 K 85 f. fizetetteti ki. 1908 január 1-től február 29-ig bejárólóg 3.158.400 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 2.720.300 K értékű új biztosítási kötvény állítottott ki. Biztosított összegek fejében a folyó évben 255,248 K 18 f. és az intézet fennállása óta 12.653,134 K 09 f. fizetetteti ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legelősebb díjtételek és legelőnyösebb feltételek mellett. 12051

MARGIT GYÓGYFORRÁS
(„Margittelep” Beregmege)
gyomor, belek, húgyhólyag s különösen a légzőszervek hurutos bántalmánál igen jó hatású még akkor is, ha vérzések esete forog fenn.
Megrendelhető: Edeksuty L.-nél Budapestben és a forrás kezeleténél Munkácson. 12096

Vesszőparipa-liliomtejszappan

Bergmann és Társa cégtől, Dresden és Tet-schen E.-n. a naponta beérkező elismerő levelek bizonyossága szerint most és a jövőben is a leg-hatásosabb szappan marad az összes gyógyszer-panok között, szőpő ellen, valamint győgye, puha bőr és rózsás arczsín elnyerésére és megtartá-sára. Darabja 80 fillérért kapható minden gyógyszerárban és drogueriában, illatszer- és fodrász-üzletben. 12142

„AGRÁRIA” kukoriczaszártpőp gép.

Ásványi szabadalom.
Bővebb relvilágosítást a takarmányozási eljárás-ról készséggel nyújtunk. 12176
Levélezim:
AGRÁRIA Budapest Váci-út 2. sz.

Ifjuság és szépség.

A ki szép, ifjú és érdekes arccal akar birni, az használja a
Leichner-féle zsirarczport
Leichner-féle Hermelin- és Aspasia-arczport, melyeket a legnagyobb hírlgkörök és a legelő művés-nők előszeretettel használnak. Nem látszik, hogy az arcz porozva van. Onak zárt szelvényében kapható vala-12067 menyi illatszerüzemél és a gyárban.
L. Leichner, a kir. színházak BÉRLIN, szőlője Schützenstrasse 31.
Világkiallítás Milano 1906. Grand Prix.

Nyilatkozatok!

Azért használom a Kerpel kézfinomítót, mert a kezét 3 nap alatt bársonysimává teszi.

Károly Károly

A Kerpel kézfinomítót az összes kézfinomítók között a legjobbnak találtam, mert hatása gyors és biztos.

Falgyay József

A Kerpel kézfinomító feleslegessé teszi a ragadós glicerin és vazelin használatát, mert hatása sokkal jobb, nappal is használható, nem zsíros és nem ragad.

Turcsányi Olga

A Kerpel kézfinomító minden nőnek nélkülözhetetlen toalett cikke. Minden tekintetben jobb, mint bármely más kézfinomító.

Léonora Gyöngy

**== Vörös ==
== Fagyos ==
== Felrepedt ==
== Érdes ==
== Durva ==
== Ránczos ==
== Kezek ==**

nap alatt

ragyogó fehérre és bársonysimává

lesznek a

== KERPEL kézfinomító ==

használata által.

1 üveg ára 90 fillér.

4 üveget bérmentve küld:

KERPEL gyógyszertár Budapest, V., Lipót-körút 28.

Kerpel bőrfinomító mosdó-szappan 3 darab 1 korona 30 fillér.

A Kerpel bőrfinomító mosdó szappan kellemes használatára, csodás hatására és remek illatára nézve felülmul minden más toalett-szappant és a mellett jóval olcsóbb. A Kerpel bőrfinomító mosdó szappan a legenyhébb szappan, mely még a legérzékenyebb bőrt sem izgatja, sőt jótékonyan hat, megfosztja a bőrt minden tisztátalanságtól és annak úde fiatal színt és bársonysimását kölcsönöz.

Nyilatkozatok!

A Kerpel kézfinomító nélkülözhetetlen mindenkinek, a ki ragyogó fehér kézre akar szert tenni.

Léonora Gyöngy

A Kerpel kézfinomítót nem győzöm eléggé dicsérni, mert használata a legkellemesebb és hatása a legjobb. A bőrt puhítja és a kezét finommá teszi.

Károly Károly

A Kerpel kézfinomítót az eddig használt kézfinomítók között a legjobbnak találtam és azért használom.

Károly Károly

A Kerpel kézfinomítót kiváló jónak találtam és ezennel csakis ezt fogom használni.

F. Horváth József

11. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

FŐMUNKATÁRS
MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, MÁRCZIUS 15.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ——— 16 korona
Félévre ——— 8 korona
Negyedévre ——— 4 korona

A «Világkronika»-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

MÁRCZIUS 15.